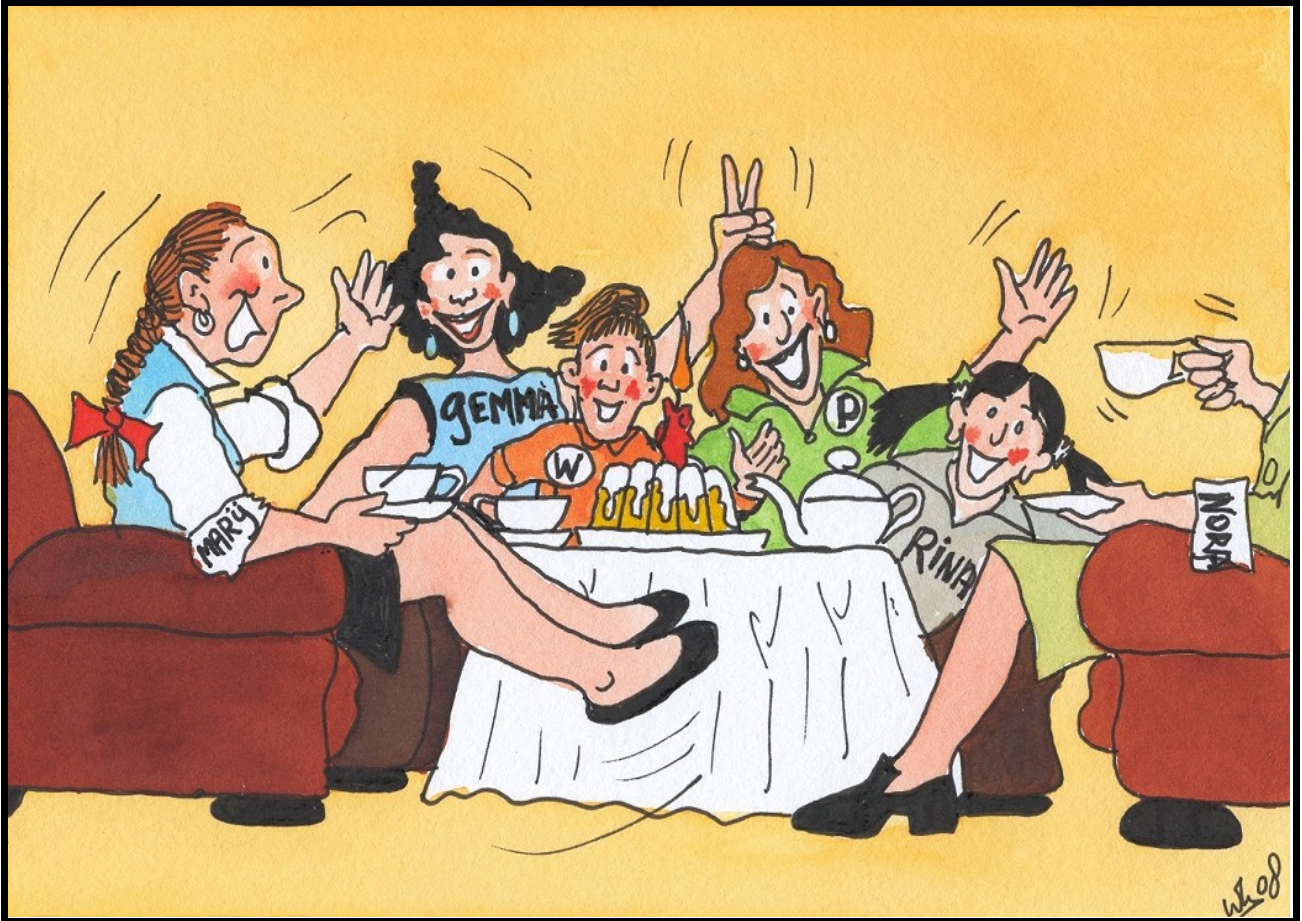

MARIJ versie 1.0, Bijlagen

'de architectuurfamilie'

INHOUDSOPGAVE

BIJLAGEN bij MARIJ versie 1.0

INHOUDSOPGAVE	2
BIJLAGE: A Brondocumenten/richtinggevende uitspraken.....	3
A.1 Brondocumenten.....	3
A.2 Richtinggevende uitspraken	4
A.3 Conclusies	4
BIJLAGE: B Principes MARIJ in relatie tot NORA.....	5
BIJLAGE: C Architectuurinformatie i.c. (beleids)documenten. Architecturen bij departementen.	8
BIJLAGE: D Voorzet voor een begrippenkader	11
BIJLAGE: E Bijdragen aan MARIJ 1.0.....	28
BIJLAGE: F Voorlopig overzicht standaarden.....	29
BIJLAGE: G Voorlopig overzicht functies/functionele componenten (gebruikersperspectief).....	34
BIJLAGE: H Voorlopig overzicht functies-bouwstenen.....	36

Dit document is te downloaden op:

<http://www.e-overheid.nl/atlas/referentiearchitectuur/>

Meer informatie is te vinden op:

<http://www.e-overheid.nl/contact/>

BIJLAGE: A Brondocumenten/richtinggevende uitspraken

A.1 Brondocumenten

Het MARIJ-team heeft een groot aantal documenten geraadpleegd en bezien op belangwekkende richtinggevende uitspraken t.a.v. de Rijksdienst. In overleg met de opdrachtgever en expertgroep ROA zijn de uitspraken die zijn gedaan geordend naar uitspraken die betrekking hebben op de besturingsprincipes zoals die in het jaarplan I 2006 zijn opgenomen, uitspraken die betrekking hebben op de concerngedachte Rijk en die betrekking hebben op de relatie tussen beleid en uitvoering.

Geraadpleegde brondocumenten t.b.v. MARIJ

- (a) In dienst van het Rijk SGO maart-juli 2006
- (b) Jaarplan I 2006
- (c) Nota. Informatie op orde. Vindbare en toegankelijke overheidsinformatie, 29-06-07.
- (d) Brief SGO aan de informateur. Taakstelling Rijksdienst 18-01-07
- (e) Brief MinBZK aan MR, Operatie Vernieuwing Rijksdienst 09-03-07
- (f) Termijnagenda bedrijfsvoering Rijk, PSG beraad 22-03-07
- (g) Coalitieakkoord en reacties daarop van IODI, 28-03-07
- (h) Opdracht NSOB/MPA "Besturen o.b.v. vertrouwen". Beraad van SG's jan. 2005
- (i) Beter Bestuurlijk toezicht, 15-12-04
- (j) Sturing op bedrijfsvoering. Gewoon doen.
- (k) Kort verslag PSG beraad met concern DG's en CPO.
- (l) IODI 19-04-07/ICBR stukken 12-04-07. Vervolg 15-06-07
- (m) Aankondiging VoRa-IOI bijeenkomst op 8 mei "Grenzeloos Samenwerken"
- (n) Het resultaat is de maat, een beter presterende rijksdienst, oktober 2006
- (o) Lof der eenvoud. Advies van de REA, 24-01-2007, adviesnummer 2007/1
- (p) Nieuwe aanpak Overheidsorganisaties op Internet. Aan leden PSG beraad. Van BZK/DIIO. 7-02-2007
- (q) Samen in uitvoering, maart 2007. Manifestgroep.
- (r) Presteren door samenwerking, een gezamenlijke visie op dienstverlening, april 2007. Manifestgroep.
- (s) Grip op informatievoorziening IT-governance bij ministeries. TK vergaderjaar 05-06, 30505, nrs. 1-2.
- (t) De Staat van Vertrouwen boekje, 3 juni 2005.
- (u) Rapportage QS nieuwe aanpak P-Direkt, 21 september 2006.
- (v) De Governance van e-Government, 17-04-07, HEC.
- (w) Vervolg Rijksbrede ICT-Agenda 2006-2007: Acties voor "Nederland in Verbinding".
- (x) Kabinetsvisie "Informatie op orde", Themamiddag PI-GvIB, Digitalisering van informatiestromen 21-02-07.
- (y) Nederland in verbinding: de ICT-Ambitie van Nederland (Strategisch ICT-overleg).
- (z) Het coalitieakkoord "samen werken, samen leven"
- (aa) Het SGO-rapport "De verkokering voorbij".
- (bb) Het "Programma SG Vernieuwing Rijksdienst", IODI/Bekker
- (cc) Nota Vernieuwing Rijksdienst, versie 2.2., 23-08-2007
- (dd) Het SG-rapport "In dienst van het Rijk", SGO maart-juli 2006; IODI & Grenzeloos werken bij het RIJK, d.d. 13 juni 2007
- (ee) Notitie Peter Hennephof 'Wat er in 2011 écht anders is', d.d. 26 juni 2007
- (ff) Concern over het RIJK of het concern RIJK, Dorinda Hovestadt, ISBN 9789012119528
- (gg) Visie betere dienstverlening overheid en Actieprogramma dienstverlening e-overheid, ministerie van BZK, 2

juni 2008

(hh) Jaarplannen I 2007 en 2008

(ii) Grote ICT-projecten, brief kabinet aan Tweede Kamer, ministerie van BZK (nr. 289429), 26 juni 2008

A.2 Richtinggevende uitspraken

Uitspraken die zijn opgetekend uit de brondocumenten zijn richtinggevend voor MARIJ.
Hiernavolgend de gedane uitspraken met tussen haakjes een verwijzing naar de brondocumenten.

Uitspraken die betrekking hebben op de **besturingsprincipes**

1. Meer vertrouwen krijgen door meer vertrouwen te geven (h, q)
2. Efficiënt werken, werken in flexibele vormen, eenvoud in kaders en control, grensoverschrijdend werken en de professionele ambtenaar (e, f)
3. Vermindering toezichtlast en aanpak interne controletoeren van de overheid (e,i)
4. Het op onderdelen vergroten van de flexibiliteit/probleemsturing (a, e, f)
5. Investeren in elkaar (a, f)
6. Van buiten naar binnen werken (f, ministeries Fin-Bedrijfsvoering, VROM/VIVA/RGD)
7. "Coalition of the willing", "zwaan kleef aan" (g)
8. "Practice what you preach" (voorbeeld geven) (basisprincipe van ministerie van EZ)

Uitspraken die betrekking hebben op de **concerngedachte van het rijk**

1. Vermindering van de bestuurlijke en ambtelijke drukte "je gaat er over of niet" (a)
2. Verbetering politiek-ambtelijke samenwerking en communicatie (a)
3. Versterking organisatie van de rijksbrede verantwoordelijkheid (j, m)
4. Harmonisatie en stroomlijning PIOFACH-functies/interne dienstverlening van het Rijk (e)
5. Efficiency door verdergaande digitalisering ondersteunende werkprocessen (P-direkt, Rijksweb etc.) vraagt verder investeringen (c,l)

Uitspraken die betrekking hebben op de **relatie tussen beleid en uitvoering**

1. Verbeteren relatie tussen beleid en uitvoering en de samenhang in de uitvoering (ketens) (a, n)
2. Het I-landschap Rijk zo ingericht is dat rijksmedewerkers overal en op elk moment beschikken over de juiste informatie en optimaal (grenzeloos) kunnen samenwerken (g)
3. Daartoe zoveel mogelijk generieke ICT-diensten beschikbaar stellen voor zowel de kerndepartementen als de uitvoerende diensten. Op een veilige manier en tegen zo laag mogelijke kosten. (g)

A.3 Conclusies

Het geheel overziende viel het volgende op:

1. Doelmatigheid en doeltreffendheid worden van prominent belang geacht;
2. Rijksdienst als concern komt vaak terug: Centraal, tenzij....;
3. Gezamenlijke ontwikkeling van e-bouwstenen Rijksdienst (zoals P-Direct, Informatie op Orde, ERP, Telefoon, Infrastructuur, Rekencentrum) wordt belangrijk gevonden;
4. Aansluiting bij /zoveel als mogelijk gebruik maken van bouwstenen e-overheid en NORA wordt benadrukt;
5. Plaats- en tijdonafhankelijk werken door flexibel inzetbare ambtenaren dient zich herhaalde malen aan;
6. Beleid en uitvoering moeten in vroegtijdig stadium (meer) samenwerken wordt belangrijk geacht.

Daarnaast bleek ook dat het Programma Vernieuwing Rijksdienst voor een belangrijk deel ook is teruggevallen op de medio 2007 verzamelde documenten.

BIJLAGE: B Principes MARIJ in relatie tot NORA

Afgeleid principe MARIJ 1.0	Omschrijving principe 1.0	Afgeleid principe HORA 2.0	Fundamenteel Principe HORA 2.0	Vertrek punten MARIJ 1.0
75	Totale aantal principes		20	4
1.	Principes voor de bedrijfsarchitectuur			
1.1	Organisatie en besturing	5.1		
1.1.1.1	kerndepartementen zijn verantwoordelijk voor expliciet geformuleerde en elkaar uitsluitende beleidsterreinen.	5.1.1	P15	M1 ,M2,M3
1.1.1.2	Verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden zijn eenduidig in de organisatie belegd.			M1 ,M3,M4
1.1.1.3	De functies van de Rijksdienst zijn uniform benoemd en gedefinieerd. Toelichting: Ze betreffen de besturende functie, de primaire functie en de ondersteunende functie.			M1 ,M2,M3
1.1.1.4	De Kerndepartementen werken onderling samen.	5.1.4	P17	M1 ,M2,M3, M4
1.1.1.5	Afspraken met belanghebbenden en externe dienstverleners zijn controleerbaar.			M3,M4
1.1.1.6	De functionaris die verantwoordelijk is voor het leveren van de dienst heeft de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang van het dienstverleningsproces (tenzij anders expliciet afgesproken).			M1 ,M2,M3
1.1.1.7	Kerndepartementen werken samen alsof zij divisies zijn van een concern.	5.1.3	P17	M1
1.1.1.8	Dienstverlening aan burgers en bedrijven loopt via een klantcontactfunctie.		P3	M1 ,M2,M3, M4
1.1.1.9	Medewerkers beschikken over de juiste competenties.			M2
1.1.1.10	Elke onderscheiden functie binnen de Rijksdienst kent één verantwoordelijke functionaris.			M1 ,M2,M3
1.1.1.11	De Rijksdienst kent maximaal 4 managementniveaus.			M1 ,M2,M3
1.1.2.1	De interne besturing van de Rijksdienst die is gebaseerd op planning en control maakt gebruik van adequate prestatie indicatoren.	5.1.1.1	P12,P13	M1 ,M2,M3
1.2	Diensten en Services	5.2	5.2	
1.2.1.1	De Rijksdienst biedt nauwkeurig omschreven diensten aan op een transparante en kanaalonafhankelijk wijze.	5.2.1.1	P3	M4
1.2.1.2	Bij de Rijksdienst bent u nooit aan het verkeerde adres: "No wrong door".	5.2.1.10	P3	M1 ,M2,M3, M4
1.2.1.3	De Rijksdienst verleent diensten via ten minste de volgende kanalen: internet, telefoon en post.	5.2.1.9	P2	M2,M3,M4
1.2.1.4	De Rijksdienst hanteert een gedifferentieerd patroon van openingstijden afhankelijk van het kanaal.			M2,M3,M4
1.2.1.5	Van een dienst is de de normbewerkingstijd bekend.	5.2.1.4	P13	M2,M3
1.2.1.6	Dienstverlening gaat over de grenzen van kerndepartementen heen.	5.2.1.8	P4	M1 ,M2,M3
1.2.1.7	Service- en dienstbeschrijvingen zijn gerelateerd aan een semantisch model.	5.2.1.5	P3	M1 ,M4
1.2.1.8	Binnen de Rijksdienst is het aantal doorverwijzingen voor een klantcontact maximaal één.			M1 ,M2,M3, M4
1.2.1.9	De Rijksdienst levert diensten eenduidig aan met behulp van een overheidsbreed coördinatiemechanisme.	5.2.1.17	P3P4	M1 ,M2,M3
1.2.1.10	Dienstverleningskanalen zijn vanuit het klant-perspectief ingericht.	5.2.1.18	P2	M2,M4
1.2.2.1	De Rijksdienst maakt intern afspraken over het (over en weer) verlenen van services.	5.2.2.3	P4,P17	M1 ,M2,M3
1.2.2.2	De Rijksdienst als geheel en de afzonderlijke kerndepartementen leveren services aan andere overheidsorganisaties.	5.1.5	P4,P17	M1 ,M2,M3

Afgeleid principe MARIJ 1.0	Omschrijving principe 1.0	Afgeleid principe HORA 2.0	Fundamenteel Principe HORA 2.0	Vertrek punten MARIJ 1.0
1.3	Processen	5.3	5.3	
1.3.1.1	De Rijksdienst maakt gebruik van het planning en control instrumentarium om te komen tot kwaliteitsverbetering.	5.1.1.1	P12,P13	M1 ,M2,M3
1.3.1.2	Over de besturing en uitvoering van keten- en samenwerkingsprocessen bestaan eenduidige afspraken.	5.3.3	P17	M1 ,M2,M3, M4
1.3.1.3	De processen van de Rijksdienst zijn uniform.			M1 ,M2,M3
1.3.1.4	Per bedrijfsfunctie is de coördinatie van processen belegd bij één(1) kerndepartement.			M1 ,M2,M3, M4
1.3.1.5	Dezelfde informatie wordt eenmalig verstrekt vanuit de bron.	5.3.6	P8	M1 ,M2,M3, M4
1.3.1.6	Processen zijn beschreven m.b.v. open standaarden.	5.3.7	P20	M2,M3
1.3.1.7	Procesgegevens zijn systematisch vastgelegd.	5.3.9	P20	M2,M3,M4
2.	Principes voor de informatiearchitectuur			
2.1	Medewerkers en applicaties	6.1	6.1	
2.1.1.1	Binnen de Rijksdienst beschikken medewerkers over een unieke, digitale identiteit.	5.2.1.14	P5	M1 ,M2
2.1.1.2	Binnen de Rijksdienst werken medewerkers plaats-, organisatie- en tijdonafhankelijk.			M2,M3
2.1.1.3	De Rijksdienst gebruikt generiek toepasbare middelen voor de authenticatie van medewerkers.			M1 ,M2,M3
2.1.1.4	Vertrouwelijke gegevens zijn onleesbaar gemaakt voor ongeautoriseerde kennisname. Toelichting: Met behulp van encryptie is dit mogelijk.	9.4.8	P18	M2,M4
2.1.1.5	De Rijksdienst beveiligd de toegang tot diensten voor burgers en bedrijven door middel van generieke authenticatiediensten.	9.7.3	P18	M1 ,M2
2.1.1.6	Elektronische diensten waarin persoonsgebonden gegevens en transacties zijn opgenomen, verstrekt de Rijksdienst alleen aan geïdentificeerde, geauthenticeerde en geautoriseerde afnemers.	9.7.5	P5	M2,M3
2.1.1.7	Binnen de Rijksdienst zijn handelingen van een interne medewerker herleidbaar tot de persoon in kwestie.	9.7.6	P18	M4
2.1.2.1	De inzet van productiefactoren voor het verlenen van diensten en services vindt plaats op basis van een kosten/baten analyse.	6.1.1.1	P1 ,P9,P20	M3
2.1.2.2	Binnen de Rijksdienst zijn de bedrijfsprocessen op uniforme wijze geautomatiseerd.			M1 ,M2,M3
2.1.2.3	Services zijn inhoudelijk uniek. Toelichting: Elke functionaliteit wordt door 1 unieke service afgedekt en hergebruik wordt bevorderd.	6.1.1.2	P20	M3
2.1.2.4	Medewerkers en applicaties werken met elkaar samen op basis van services. Services worden geleverd door medewerkers en/of applicaties.	6.1.1.3	P20	M3
2.1.2.5	Aplicaties zijn modulair opgezet.			M3
2.1.2.6	De Rijksdienst gebruikt de gemeenschappelijke functionele componenten.	6.1.1.4	P20	M3
2.1.2.7	Services zijn binnen de Rijksdienst voor iedereen beschikbaar en bruikbaar.			M1 ,M2,M3
2.1.2.8	Voor de realisatie van geautomatiseerde oplossingen geldt te allen tijde de voorkeursvolgorde 1) inzet generieke bouwstenen e-overheid voor (rijks)overheid; 2) hergebruik bestaande componenten; 3) inzet pakketsoftware; 4) realisatie maatwerk.	6.1.1.8	P20	M1 ,M2,M3
2.1.2.9	Geautomatiseerde hulpmiddelen hebben Rijksbreed een eenduidige "look-and-feel" en navigatiestructuur.			

Afgeleid principe MARIJ 1.0	Omschrijving principe 1.0	Afgeleid principe HORA 2.0	Fundamenteel Principe HORA 2.0	Vertrek punten MARIJ 1.0
2.2	Berichten en gegevens	6.2	6.2	
2.2.1.1	De informatieverstrekking aan de afnemer ondervindt geen hinder van het systeembeheer.	6.2.1.2	P3	M3
2.2.1.2	Openbare informatie is toegankelijk via publieke netwerken.	6.2.1.3	P14	M1,M4
2.2.2.1	Gegevens, documenten en berichten zijn voorzien van metagegevens.	6.2.1.1	P8,P17	M3,M4
2.2.2.2	De Rijksdienst registreert metagegevens op het moment dat zij gegevens ontvangt of gegevens wijzigt.	6.2.3.1	P4,P8,P12,P18	M3,M4
2.2.2.3	Elk gegeven kent een(1) aanwijsbaar verantwoordelijke voor de kwaliteit en het beheer.	6.2.3.5	P13,P18	M2,M3,M4
2.2.2.4	Gegevensverzamelingen van de Rijksdienst staan ter beschikking van de gehele overheid.	6.2.3.6	P8,P17,P18	M2,M3,M4
2.2.3.1	Het Rijk kent een(1) semantisch basismodel.	6.2.4.2	P2,P17	M2,M4
2.2.3.2	Onderscheid in inhoudelijke- en procesgegevens			
2.2.3.3	Content is kanaalonafhankelijk opgeslagen en wordt kanaalonafhankelijk aangeboden.	6.2.3.8	P2	M2,M3,M4
2.2.3.4	Berichten zijn conform de definities uit het semantisch basismodel Rijk.	6.2.4.1	P17	M2,M4
2.2.3.5	De vervuiler vertaalt en betaalt. De van de standaard afwijkende partij draagt daarvan de consequenties.	6.2.4.7	P18	M3
2.2.4.1	Het gebruik van de (Nederlandse) basisregistraties door en binnen de Rijksdienst is verplicht.	6.2.6.1	P8	M1,M3,M4
2.3	Berichtenuitwisseling	6.3	6.3	
2.3.1.1	Het berichtenverkeer binnen de Rijksdienst is gebaseerd op algemeen geaccepteerde standaarden.	6.3.1	P17	M2,M3
2.3.1.2	De Rijksdienst maakt functionele afspraken over gegevensuitwisseling	6.4.1	P17,P19	M1,M2,M3
2.3.1.3	Inkomende en uitgaande formele communicatie met afnemers van diensten is elektronisch gearchiveerd.	6.1.2.6	P8	M2,M3,M4
2.3.1.4	Services zorgen voor een losse koppeling tussen gebruiker en leverancier.	6.1.3.2	P20	M3
2.3.1.5	Bij services die deel uitmaken van een bedrijf- of werkproceskoppeling van transactionele aard is een transactieprotocol (met compenserende acties) aanwezig.	6.1.3.3	P20	M3
3.	Principes voor de informatiehuishouding			
3.1	Technische componenten	7.1	7.1	
3.1.1.1	De Rijksdienst maakt gebruik van generieke technische voorzieningen.	7.1.1	P20	M1,M2,M3
3.1.1.2	Binnen de Rijksdienst gebruiken medewerkers web-enabled applicaties voor contacten en transacties.		P20	M1,M2,M3
3.2	Gegevensopslag	7.2	7.2	
3.2.1.1	De structurering van gegevensopslag is afhankelijk van de functionele context.	7.2.1	P8,P20	M2,M3
3.2.1.2	Gegevensverzamelingen zijn op een standaard manier beschreven.	7.2.2	P20	M3
3.2.1.3	De opslag van gegevens in databases is flexibel.	7.2.1.1	P20	M3
3.3	Netwerkarchitectuur	7.3	7.3	
3.3.1.1	De digitale communicatie tussen overheden onderling en met burgers, bedrijven en instellingen verloopt via gemeenschappelijke netwerkvoorzieningen.	7.3.1	P17,P19	M1,M2,M3
4.	Beveiliging en beheer			
4.1	Beheer			
4.1.1	Verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden met betrekking tot beheer van de informatievoorziening moeten eenduidig binnen de Rijksdienst worden belegd.			M1,M3,M4
5.1	Informatiebeveiliging	9.3	9.3	
5.1.1	Informatiebeveiliging is een integraal onderdeel van corporate governance.	9.3.1	P18	M1
5.1.2	kerndepartementen richten een proces in voor de waarborging van de continuïteit van de diensten en services die hun bedrijfsprocessen leveren.	9.5.1	P18	M2,M3
5.1.3	kerndepartementen die in ketens samenwerken toetsen de toereikendheid van de waarborgen voor de persoonlijke levenssfeer (privacy) van natuurlijke personen bij hun ketenpartners.	9.4.3	P18	M1
5.1.4	De (electronische) verwerking van persoonsgegevens is transparant, controleerbaar en beheersbaar.	9.4.9	P18	M4

BIJLAGE: C Architectuurinformatie i.c. (beleids)documenten. Architecturen bij departementen.

Op 23 maart 2007 is verzoek uitgegaan aan leden expertgroep ROA en werkgroep e-Bouwstenen om architectuurinformatie i.c. beleidsdocumenten relevant voor het ontwikkelen van het Model Architectuur Rijksdienst MARIJ toe te sturen. Op een later tijdstip is ook nog een herinnering uitgegaan. Hiernavolgend is een overzicht van de ontvangen reacties weergegeven. Sommige ministeries hebben ook verwezen naar de kennisbank Informatiearchitectuur op.

www.samenwerken.rijksweb.nl

<http://samenwerken.rijksweb.nl/exec/folderread/jabagdcfgej?id=8684-766f66666f6c>

Departement	Naam documenten
Buza	<ul style="list-style-type: none"> - Mobiel werken bij BUZA, 040806 - Werken in de toekomst bij BZ 20061228v09 - Geordende "chaos bij BZ,"6-12-06, presentatie - NAZ werken inde toekomst bij BZ, plaatje - Meerjarige IVC planning - Voorschrift IVC architectuur, deel 3,010604 - masterplan Architectuur, - IdM routekaart - BZ portaal beleid op basis van open standaarden. - DWR/WiT programma start architectuur (PSA) - Postmoderne informatiehuishouding als visie achter WIT-RWP
FIN	<ul style="list-style-type: none"> - Stelsel relatiebeheer, presentatie - Praatplaat (27 en 28-06-05) - Applicatielandschap - Principes_NORA21 - Definities en principes architectuur Bureaublad v.0-81 - Memo overzicht speerpunten architectuur BB 200071012 - Methodiek Processen v0.1 - Organisatie structuur en processen – Totaal
Defensie	<ul style="list-style-type: none"> - Meerdere DIVA documenten waaronder Beleidsuitgangspunten BV-IV-ICT - Introductie Defensie architectuur (febr. 2005) - DIVA Beleidsuitgangspunten voor de BV, IV en ICT (250806) . - Opbouw MARIJ en architectuurprincipes, 20-7-2007 - Begrippen metamodel - Beschrijving DIVA-architecturen - Service Architectuur methode (SAM) - Visie op Bedrijfsvoering in 2008 DEF - Inleiding DIVA-003 - Management Samenvatting Integratiearchitectuur[1]
SZW	<ul style="list-style-type: none"> - Concernarchitectuur SZW principes 2005 - Presentatie concernarchitectuur tbv ROA - 071119 presentatie CWI - Bijdrage architectuurprincipes bij pakketselectie en keuze voor een standaard - Principeboekje
LNV	<ul style="list-style-type: none"> - Grondplaat Bedrijfsvoering Procesmodel - Procesmodel secundaire processen - Grondplaat Informatiegebruik en – beheer - De 7 drijfveren van LNV I-strategie LNV 2006-2010 - "Het bedrijf gevoerd" Visie op de bedrijfsvoering van LNV; maart 2008 - Frontoffice architectuur 100 - i-strategie LNV en nog meer documenten
BZK	<ul style="list-style-type: none"> - PRIMA - Zeer uitgebreid pakket aan documentatie, w.o. - - Visie IV van 01-09-05 - Beleidslijnen IV MTGD 31-10-0 - I-architectuur t.b.v. Bedrijfsvoering - Proces-portfolio management
VROM	<ul style="list-style-type: none"> - VROM Inspectie Info-architectuur - 060920 e-overheid zo werkt dat ppt (RGD) - basisregistratie servicebus VROM - RGD informatie strategie 2006-2009 - rapport procesarchitectuur def v014VROM - BV IV beleidsuitgangspunten 0(1).2VROM en nog meer documenten
OCW	<ul style="list-style-type: none"> - Informatievoorzieningskaders (15-12-2003) - OCW-Referentie_Applicatie_Architectuur_concept5 - Programma_innnovatie_GOV_en_ARCH_v3 01 - Werkplek20XX-v1

Justitie	<ul style="list-style-type: none"> - Concern Informatiseringsbeleid Justitie - Informatie Justitiedag - Justitiestandaarden 2007. definitief - Presentatie JSB_VROM - 070319Baseline_ ICT_ Management_ 2007GW1 - Autonomie koppeling en integratie
EZ	<ul style="list-style-type: none"> - EZ ICT Strategie v0.8, 16-04-07 - EZ ICT Strategie Governance v0.1, 16-03-07
V&W	<ul style="list-style-type: none"> - V en W en de invloed van interdept. ontwikkelingen - 071120 Eerste versie MARIJ match - I-principes credit kaart format - Uitwerking I-principes
VWS	<ul style="list-style-type: none"> - Zorgen over / voor IT - I- en IT-visie en informatiseringsagenda van VWS - Subsidieplein - Systeemlandschap VWS
AZ	<ul style="list-style-type: none"> - Stand van zaken gebruik E-bouwstenen bij MinAZ - ICT governance bij het Min. van AZ, 23-01-08

Aanvullende architectuurdocumentatie

Rijksweb:	: Rijksweb Basisarchitectuur, februari 2006
WABO	: NORA – WABO Vertaling van NORA-principes naar inrichtingskeuzen voor de implementatie van WABO (omgevingsvergunning), 21 mei 2007
P-Direkt	: Architectuur P-Direkt 0.5
ICBR/Vernieuwing Rijksdienst	<ul style="list-style-type: none"> : Stukken inzake bedrijfsvoering (taartpunten, ...) : Wat er in 2011 écht anders is , 26 juni 2007 : Nota Vernieuwing Rijksdienst versie 2.2., 7 september 2007
IODI	: IODI & Grenzeloos werken bij het Rijk , 13 juni 2007
Kabinet	: Samenwerken , samen leven, juni 2007,
Gemeentes	: Samenhangnotitie gemeentelijke architectuur, 27 juni 2007
RWP	: Roadmap INformatievoorziening Rijksdienst 2011
InterLab	: Kernmodel II. Ervaringen met en visie op informatiemanagement bij de rijksoverheid, oktober 2006

BIJLAGE: D Voorzet voor een begrippenkader

Inleiding

Op dit moment is er binnen Nederland nog geen sprake van een standaardlijst met eenduidige begripsomschrijvingen voor de elektronische overheid. Zo bevat de huidige Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (versie 2.0) slechts een summiere (niet volledige) lijst met definities van de begrippen die in het document worden gebruikt. Ook in MARIJ0.2 bevat alleen nog maar een aanzet tot een begrippenlijst. In de NORA zelf worden weliswaar verschillende begrippen uitgelegd (zoals dienst en proces), maar deze zijn niet consequent in een begrippenlijst opgenomen. Het veel gebruikte begrip 'principe' wordt bijvoorbeeld niet duidelijk gedefinieerd. Van de wel opgenomen begrippen is niet altijd duidelijk in hoeverre de gehanteerde begripsdefinities algemeen geaccepteerd zijn. Hetzelfde geldt ook voor begrippenlijsten die in andere documenten over de elektronische overheid worden gebruikt.

Voldoende aanleiding om in het kader van versie 3.0 van de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur te gaan werken aan een eenduidige begrippenlijst. Bureau Forum Standaardisatie is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de begrippenlijst ten behoeve van het strategiekatern. In deze begrippenlijst moeten zowel begrippen worden opgenomen die gerelateerd zijn aan de elektronische overheid (zoals architectuur, gegeven en semantiek) als enkele meer algemene begrippen (zoals burger, governance, overheidorganisatie en publieke organisatie). De begrippenlijst zal geen begrippen gaan bevatten die specifiek zijn voor een bepaalde sector of een bepaald domein (zoals bestemmingsplangebied, loon en persoonsgebonden budget). Bureau Forum Standaardisatie heeft inmiddels een eerste conceptvoorstel gedaan voor deze begrippenlijst ten behoeve van NORA versie 3.0. (Strategiekatern NORA 3.0, concept versie 0.91, 22 mei 2008). MARIJ heeft van dit voorwerk dankbaar gebruik gemaakt en de door het Bureau opgesomde begrippen in dit document opgenomen. Daarmee is de oorspronkelijke lijst uitgebreider en completer geworden. **Alle begrippen, die zijn ontleend aan het door het Bureau Forum Standaardisatie gedane conceptvoorstel, hebben in bronvermelding NORA 3.0**

Bronverwijzingen (niet uitputtend)

- (1) <http://www.utwente.nl/elo/resultaten/rapportc.pdf>
 - (2) Platform Keteninformatisering: "Geboeid door ketens"
 - (3) Bizzdesign: "Begrippenkader Architectuur"
 - (4) Ministerie van Financiën: "Definities architectuur Bureaublad 0.8"
 - (5) <http://www.dya.info/Home/dya/technieken/raamwerk/informatiearchitectuur/applicatiearchitectuur.jsp>
 - (6) <http://www.e-overheid.nl/atlas/bouwstenen/>
- Tm Team Marij
NORA NORA versie 2.0
Van Dale www.vandale.nl
DYA SOGETI
Wikipedia www.Wikipedia.nl
Google www.google.nl en overige bronnen (soms ontbreekt een bronvermelding)

Het gaat niet om de kwaliteit van de bron, maar om de bruikbaarheid.

Definities

Term	Definitie/omschrijving	Bron
afpraak	Een overeenkomst tussen twee of meer personen over rechten en plichten.	NORA3.0
algemene zaken (PIOFACH)	De interne verlening van diensten en ter beschikking stelling van faciliteiten, en de planning daarvan en het onderhoud daarop, die nodig zijn voor de ondersteuning van de interne operaties. Dan gaat het om algemene kantoordiensten, mer waaronder: schoonmaak, interne en externe verhuizingen, secretariaten, inkoop kantoorartikelen, kantine of catering, e.d., inclusief de planning, voorspelling van de interne behoefte aan deze diensten en de coördinatie van de uitvoering ervan. En het gaat om gegevensbeheer, monitoring en sturing van alle zaken betreffende leveranciers en de omgang en gebeurtenissen daarmee. Ook vervatten wij de ondersteunende aspecten van de juridische functie hieronder. Dit betreft de kwestie in hoeverre de organisatie voldoet aan wettelijke eisen? Denk hierbij aan bijvoorbeeld de wet openbaarheid van bestuur, privacywetgeving, ARBO, bewaartermijnen (bijv. inzake het cultureel erfgoed), etc.	Algemene Rekenkamer
agentschap	Een agentschap is in zijn algemeenheid een zelfstandig onderdeel van een ministerie dat een eigen beheer voert. Een agentschap heeft een eigen directie, een eigen begroting en een eigen financiële administratie die los staan van de begrotingsadministratie van het ministerie waartoe het behoort. De minister is de hoogste baas en de ministeriële verantwoordelijkheid geldt onverminderd voor een agentschap. Een agentschap heeft doorgaans een ondersteunende of uitvoerende taak (Wikipedia: http://nl.Wikipedia.org/wiki/Agentschap , 15 mei 2008).	Wikipedia
applicatie	Een applicatie (letterlijk: toepassing) is een computerprogramma dat is bedoeld om door de gebruiker direct te worden gebruikt.	Wikipedia
applicatiearchitectuur	De applicatiearchitectuur bevat de principes en modellen met betrekking tot de toepassingsapplicaties van de organisatie. De applicatiearchitectuur geeft de principes aan volgens welke applicaties worden gerealiseerd (bijvoorbeeld componenten versus "best-of-breed" pakketten), wat de samenhang tussen applicaties is, welke software-omgevingen gebruikt worden, wat gemeenschappelijke applicaties zijn en wat niet, hoe autorisaties geregeld worden, etc.	(5)
applicatiebeheer	Dit betreft het op een verantwoorde manier managen van beheer en onderhoud van applicatieprogrammatuur, gegevensverzamelingen en de bijbehorende documentatie, voor de hele levensduur van de bedrijfsprocessen. Voor het inrichten van het applicatiebeheer is op dit moment de Application services library (ASL) een best practice.(zie Beheer)	ASL, Pols, R. van der, Ten hagen Stam, 2001
(applicatie)services	Zelfstandige eenheden van functionaliteit, die op zichzelf bruikbaar zijn voor gebruikers. Het gaat om het externe gedrag; wat kan men er mee! Dit zegt nog niets over hoe en waarmee dit gerealiseerd wordt!	LNV- Archimate
architectuur	(Enterprise) Architectuur is het in samenhang en in context ontwerpen van een organisatie in al haar aspecten. De uitkomst van het architectuurproces wordt eveneens architectuur genoemd. Het biedt organisaties een kader voor veranderen, neergeslagen in een samenhangende en consistente beschrijving van de gewenste situatie op hoofdlijnen. Deze beschrijving biedt harde en zachte grenzen. De grenzen beperken de ontwerpruimte op lagere niveaus zodanig, dat de veranderingen in lijn zijn met de doelstellingen van de organisatie als geheel. Architectuur geeft daarmee richting en biedt concrete handvatten voor het toetsen van veranderingen. Architectuur wordt dan ook vaak gezien als een belangrijk stuurinstrument.	Wikipedia

architectuurraamwerk	Een raamwerk met als doel overzicht te bieden en samenhang te bewaken. Een raamwerk geeft structuur aan architectuurbeschrijvingen door verschillende viewpoints en modelleertechnieken te onderscheiden. Een raamwerken biedt een richting, een aanpak en/of een invulmatrix die architecten in organisaties helpen gestructureerd te werk te gaan.	NORA pg. 197 en (3)
authenticatie	Het proces waarbij van een subject wordt nagegaan of deze daadwerkelijk is wie deze beweert te zijn. Er wordt gecontroleerd of een opgegeven bewijs van identiteit overeenkomt met zijn echtheidskenmerken (zoals deze daartoe zijn vastgelegd) en of het toebehoort aan het subject.	IdM-Deelarchitectuur 0.6
autorisatie	Autorisatie is het proces waarin een subject al dan niet toestemming krijgt voor het benaderen van een object. De autorisatie wordt toegekend door de objecteigenaar, in principe op basis van need-to-know: alleen datgene mag benaderd worden dat voor de uitoefening van de functie (rol) van het subject noodzakelijk is. Er is een verband met de administratieve organisatie.	IdM- Deelarchitectuur 0.6
backoffice	Onderdelen van een organisatie (die ondersteuning bieden aan de dienstverlening, maar) die zelf geen direct contact met klanten hebben.	Van Dale
basisarchitectuur	De samenstelling van samenhangende componenten die de basis vormen voor alle architecturen met betrekking tot hetzelfde onderwerp.	tm
basisregistratie.	Een door de overheid bij wet aangewezen registratie van gegevens, die in hun soort de enige grondslag vormen voor de uitvoering van publiekrechtelijke taken	NORA 3.0
bedrijf	Een zakelijk eerste partij die zich ten doel stelt producten te leveren of diensten te verlenen.	
bedrijfsarchitectuur (zie ook business-architectuur)	De volledige architectuur van een bedrijf, waarin zijn ondergebracht de componenten bedrijfsstrategie en -doelen, organisatie van het bedrijf, bedrijfsprocessen, informatiehuishouding en ondersteunende technologie. De bedrijfsarchitectuur wordt ook wel enterprise architectuur genoemd.	tm
bedrijfsfunctie	Een bedrijfsfunctie is datgene wat gedaan moet worden om een bedrijfsdoelstelling te bereiken. Het bedrijfsfunctiemodel is de beschrijving welke bedrijfsfuncties worden uitgeoefend om de bedrijfsdoelstellingen te realiseren. Deze bedrijfsfuncties worden in hun onderlinge samenhang beschreven. Bedrijfsfuncties worden los gezien van de vraag 'hoe' en 'door wie'.	LNV
bedrijfsproces	Een bedrijfsproces is een geordende reeks werkprocessen die binnen één organisatie wordt uitgevoerd met als doel om een (combinatie van) dienst(en) te leveren aan een burger, bedrijf of andere organisatie.	NORA pg. 96
bedrijfsvoering	De (interne) sturing en beheersing van bedrijfsprocessen binnen een organisatie om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren. Het betreft sturing en beheersing van zowel de primaire als de ondersteunende processen die hiervoor faciliterend zijn.	o.a. ARK 2003
begripsvorming	Het nader duiden van termen, teneinde een gezamenlijk referentiekader te vormen.	tm
beheer	Waarborgen van de gewenste status van een te beheren object.(zie functioneel-, applicatie-, technische beheer)	tm
beheersing (Interne)	Het op grond van periodieke en niet-periodieke informatie verkrijgen van inzicht in de (mate van) realisatie van de taken en het op basis van die informatie zo nodig bijsturen.	ARK 2001
beleidsdepartement	Zie kerndepartement	
beleidsevaluatie	Het onderzoeken beoordelen van de inhoud, uitvoering, prestaties en effecten van gevoerd (ex post) of uit te voeren beleid (ex ante) op actualiteit, effectiviteit en doelmatigheid.	Min. van Defensie
beleidsimplementatie	Het omzetten van beleid in nieuwe aanpakken in de uitvoering, waaronder vertaling van beleid in nieuwe methodieken.	Algemene Rekenkamer

beleidssector	Een samenhangend gebied van beleid. Het gaat dan om het geheel van de beleidscyclus rondom een bepaald beleidsthema of samenhangend maatschappelijk vraagstuk. Voorbeelden zijn onderwijs, arbeidsmarkt, sociale zekerheid, landbouw, integratie etc. Beleidssectoren zijn dynamisch en ontwikkelen zich mee met maatschappelijke ontwikkelingen en politieke prioriteiten en posterioriteiten. De organisatie-structuur van kerndepartementen, met name directoraten-generaal en beleidsdirecties, volgt vaak deze dynamiek.	tm
beleidsvorming	De functie waarbij opties voor politieke beslissingen worden gedefinieerd, overwogen en geaccepteerd. Dit gebeurt door middel van analyses, besprekingen en onderhandelingen met organisaties, groepen en personen (i.c. politici, ambtenaren, belangengroepen, bedrijven en personen). Beleid is het geheel van maatregelen om bepaalde doelen te bereiken of om problemen op te lossen, te verminderen of te voorkomen.	Algemene Rekenkamer
bericht (berichten-)bus	Een bericht is een afgeronde hoeveelheid informatie (met een begin en een eind) die van een verzender naar een ontvanger verstuurd wordt. (Wanneer we het woord 'bus' op het stelsel projecteren, ontstaat een beeld van) een communicatievoorziening waarop partijen (binnen het stelsel) kunnen aansluiten (zonder daarvoor ingrijpende maatregelen te hoeven nemen en daardoor onmiddellijk kunnen communiceren met alle overige aangesloten partijen binnen het stelsel).	Wikipedia Www.-stroomlijningbasisgegevens.nl : Berichtenstandaard VIR 2007
beschikbaarheid	Het waarborgen, dat vanuit hun functie geautoriseerde gebruikers op de juiste momenten tijdig toegang hebben tot informatie en aanverwante bedrijfsmiddelen (informatiesystemen). Voor de beschikbaarheid van geautomatiseerde of handmatige (papieren archief) informatiesystemen worden tegenwoordig meestal Service Level Agreements (SLA) – of vergelijkbare overeenkomsten met een andere benaming – afgesloten tussen de eigenaar van het informatiesysteem (uiteindelijk lijnmanagement) en de ICT dienstenleverancier.	VIR 2007
besturing	Besturing is het in werking zetten, coördineren en beëindigen van (bedrijfs-)processen. Wij bedoelen hier niet alleen bedrijfsprocessen die door mensen worden uitgevoerd, maar ook processen die door machines of computers worden uitgevoerd.	
bestuurlijk toezicht	Het (periodiek) bekijken door de ene overheid (door of namens kerndepartement) of ten uitvoer gebracht beleid door een andere overheid (zelfstandige organisatie met een publieke taak binnen of buiten de rijkdienst) voldoet aan de wettelijke voorschriften en daaraan gestelde eisen (bijv. prestatie-afspraken), op grond van opgedane ervaringen en in het licht van maatschappelijke omstandigheden. Dit is inclusief de terugkoppeling ervan naar alle belanghebbende partijen (i.c. regering, 2e kamer, Europese Commissie en andere belanghebbenden) en het doen van de daarmee gepaard gaande heroverwegingen en aanbevelingen ter verbetering van dat beleid en de sturing van die zelfstandige organisatie met publiekrechtelijke taak. Ook het kwaliteitstoezicht op andere overheden valt hieronder. Andere term: interbestuurlijk toezicht	ARK Wikipedia tm
bestuurslaag	In veel landen is het bestuur ingedeeld in lagen. Openbaar bestuur in enge zin bevat het binnenlands bestuur. In Nederland is het ingedeeld in vier (bestuurs)lagen: rijk , provincies , gemeenten en waterschappen .	Wikipedia
betrouwbaarheid	De mate waarin de organisatie zich voor de informatievoorziening kan verlaten op een informatiesysteem. De betrouwbaarheid van een informatiesysteem is daarmee de verzamelterm voor de begrippen beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid.	NORA3.0 en VIR 2007
beveiliging	Het treffen van maatregelen om een te beveiligen doel te beschermen tegen schadelijke invloeden. Die invloeden kunnen van buitenaf komen, zoals terro-	Wikipedia

	<p>risme en georganiseerde criminaliteit, maar ook van binnenuit, bijvoorbeeld fraude en verduistering. Beveiliging is een manier om risico's te verminderen en beheersbaar te maken en de veiligheid te verhogen.</p> <p>(Zie ook informatiebeveiliging)</p>	
bouwstenen	Onder Bouwsteen wordt verstaan een voorziening of component die een directe functie vervult in het realiseren van diensten aan burgers of bedrijven of die een rol speelt bij het mogelijk maken van samenwerking tussen overheidsorganen in ketens of netwerken	NORA pg. 28
BPM applicatie	Organisatie-interne applicatie waarmee op een werkstroomachtige manier services kunnen worden gecoördineerd. Die services kunnen van binnen of buiten de organisatie worden betrokken.	NORA pg. 144
bron	Plaats, geschrift of persoon waaruit men zijn gegevens put	Van Dale
bronhouder	Een organisatie die gegevens verzamelt en vastlegt in een registratie.	NORA3.0
burger	Een inwoner van een gemeente of staat.	Van Dale
	<p>De burger heeft naar de overheid verschillende rollen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● staatsburger (aandeelhouder): kiesrecht, petitie, volksvertegenwoordiging (wil 'kaderstellend' kiezen, effectief bestuur en controle) ● coproducent (partner): participatie maatschappelijk en politiek (wil ruimte voor initiatieven, directe invloed) ● consument (klant): monopolistische klanttransacties (wil kwaliteit en klantvriendelijkheid) ● onderdaan (alleen van de overheid): collectieve regels en bejegening (wil duidelijkheid en respect) 	(bron Rein Zunderdorp, Forum voor Democratische Ontwikkeling, FDO, www.forumdemocratie.nl): (5)
businessarchitectuur	Het kader voor de wijze waarop de organisatie georganiseerd is om de businessdoelen te bereiken: de producten en diensten waarmee de organisatie de bedrijfsdoelen wil bereiken, de processen die hiervoor nodig zijn en de manier waarop de uitvoering van die processen is georganiseerd .	
combinatiedienst	Meer diensten in een levering (geïntegreerde dienst)	tm
communicatie (Interne) (PIOFACH)	Het uitwisselen van informatie binnen een organisatie die bijdraagt aan de organisatiedoelstelling. Dit kan in de vorm van werkoverleg, maar ook via intranet, personeelsblad of brief. Bij interne communicatie wordt veelal bedoeld iedereen die op de loonlijst staat. Afhankelijk van de boodschap horen hier ook vaak uitzendkrachten en andere langdurig ingehuurde krachten bij, zoals interim- en projectmanagers. Oud-medewerkers, zoals gepensioneerden worden ook wel gezien als doelgroep bij interne communicatie.	Algemene Rekenkamer
communicatiekanaal	Zie kanaal	
community	Het leerproces dat plaatsvindt wanneer personen met een gezamenlijke interesse in een onderwerp of probleem samenwerken om ideeën en oplossingen te delen.	NORA3.0
concern	Een concern is een groep van organisaties die onder een gezamenlijke leiding staat en als eenheid optreedt.	Wikipedia tm
contactkanaal	Een middel om communicatie tot stand te brengen tussen een verzender en een ontvanger.	NORA3.0
controle	Het onderzoeken van een of meer kenmerken van een product of dienst en het vergelijken van uitkomsten met gestelde eisen, om te bepalen of aan deze is voldaan.	NORA3.0
controleerbaarheid	De mate waarin de werkelijkheid of representaties daarvan toetsbaar zijn, dat wil zeggen te vergelijken met andere "werkelijkheden of representaties daarvan" zodat objectieve oordeelsvorming mogelijk wordt.	VIR 2007

data	Data zijn de objectief waarneembare neerslag van gegevens op een bepaald medium, zodanig dat deze uitgewisseld kunnen worden. De term data wordt in principe toegepast voor geautomatiseerd opgeslagen gegevens.	Wikipedia tm
definitie	Nauwkeurige, sluitende en absoluut eenduidige omschrijving van de betekenis van iets.	tm
departement	Zie kerndepartement	
dienst	Het resultaat of effect van een afgeronde inspanning die een organisatie levert en waarmee in de behoefte van een burger of bedrijf wordt voorzien.	NORA3.0
dienstverlening	Deze functie levert in het kader van een wettelijk opgelegde publieke taak een product of dienst aan burgers, bedrijven of instellingen. Voorbeelden zijn: paspoort, vergunning, leeftijds- of inkomensafhankelijke uitkering, subsidie, onderwijs, gezondheidszorg, veiligheid, enz. De functie 'dienstverlening' ziet de burger als klant.	tm
dienstverleningsproces	Een samenhangende opeenvolging van activiteiten naar aanleiding van een vraag (trigger), die leidt tot een concrete dienst.	tm
digitaal	De gegevens verwerkend en representerend in numerieke vorm	NORA3.0
digitale identiteit	Gelijkheid van naam en persoon in digitale vorm. Hierbij wordt bij de vormgeving gebruik gemaakt van kennis ('wat iemand weet'; bijv. een wachtwoord), bezit ('wat iemand heeft'; bijv. een token zoals een smartcard of mobiele telefoon) of unieke fysieke kenmerken ('wat iemand is?'; bijv. biometrische kenmerken als een vingerafdrukpatroon of een irisscan). Digitale identiteiten zijn er in verschillende betrouwbaarheidsniveaus door al dan niet bepaalde combinaties van kennis, bezit en fysieke kenmerken.	tm
doelmatig	Een (voorgenomen) handelwijze is doelmatig of efficiënt als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de realisatie van het beoogde doel en de kosten in verhouding staan tot de opbrengsten.	Wikipedia
doeltreffend	Een (voorgenomen) handelwijze is effectief of doeltreffend als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de realisatie van het beoogde doel. In feite wordt dus het effect gemeten van een bepaalde handeling.	Wikipedia
(gegevens)domein	Een verzameling waarden die kunnen worden gebruikt bij het registreren van een gegeven.	NORA3.0
e-	Een bijvoeglijk naamwoord dat 'elektronische' betekent, veelal afgekort met "e-", waarmee wordt aangeduid dat iets gericht is op vernieuwing met inzet van de mogelijkheden die ICT biedt.	tm
e-Government	Zie ook e(lektronische) overheid). Er bestaat geen éénduidige definitie van e-government. E-government kan worden omschreven als <i>het gebruik van informatie- en communicatietechnologie bij overheidsdiensten in combinatie met organisatorische veranderingen en nieuwe vaardigheden met het oog op een verbetering van de openbare diensten</i> . E-government gaat in essentie over het inzetten van nieuwe technologieën (ICT) en proces(re)organisatie met als doel de dienstverlening naar de klant te verbeteren en de interne efficiëntie van de overheid te verhogen.	Wikipedia
effectief	Zie doeltreffend.	
efficiënt	Zie ook doelmatig.	
elektronische	Een bijvoeglijk naamwoord, veelal afgekort met "e-", waarmee wordt aangeduid dat iets gericht is op vernieuwing met inzet van de mogelijkheden die ICT biedt.	tm
elektronische archief	Een systeem voor het elektronisch verwerken en beheren van documenten. Het betreft daarbij alle soorten en formaten van elektronische documenten: ingescande papieren documenten, office-documenten, zoals tekstverwerking, renschema's, presentaties, etc., foto's, tekeningen, multi-media, kortom alles	Wikipedia

wat als een digitaal object opgeslagen kan worden.

elektronische handtekening	<p>Een wettelijke definitie voor diverse, niet noodzakelijk cryptografische, methoden om de identiteit van iemand die een elektronisch bericht zendt te bevestigen. Dit omvat behalve een digitale handtekening ook bijvoorbeeld telegram-en telexadressen en een geschreven handtekening op een gefaxt document.</p> <p>Een voorbeeld van een elektronische handtekening is het formulier van de Belastingdienst, waarop 5 willekeurige cijfers moeten worden ingevuld, een normale handtekening worden gezet en daarna worden opgestuurd. Deze elektronische handtekening is opgevolgd door de DigiD en wordt alleen nog gebruikt bij aangiften via de FNV Belastingservice en de Ouderenbonden.</p> <p>De term "elektronische handtekening" wordt vaak incorrect als synoniem van een digitale handtekening gebruikt. Een digitale handtekening is een methode voor het bevestigen van de juistheid van digitale informatie door middel van technieken van de asymmetrische cryptografie, op een wijze vergelijkbaar met het ondertekenen van papieren documenten door middel van een geschreven handtekening. Over het algemeen bestaat een digitale handtekening uit twee algoritmen: een om te bevestigen dat de informatie niet door derden veranderd is, de ander om de identiteit te bevestigen van degene die de informatie "ondertekent". De combinatie van de resultaten van deze twee algoritmen vormt de digitale handtekening. De technieken worden toegepast met behulp van een Public Key Infrastructure.</p>	Wikipedia
elektronische overheid	De transformatie van de interne en externe relaties van de publieke sector door de mogelijkheden van internet en de informatie en communicatie technologie voor het optimaliseren van publieke dienstverlening, verbetering van de elektronische toegankelijkheid en de interne bedrijfsvoering.	NORA3.0
enterprise architectuur	Het in samenhang en in context ontwerpen van een organisatie in al haar aspecten. De uitkomst van het architectuurproces wordt eveneens architectuur genoemd. Het biedt organisaties een kader voor veranderen, neergeslagen in een samenhangende en consistente beschrijving van de gewenste situatie op hoofdlijnen. Deze beschrijving biedt harde en zachte grenzen. De grenzen beperken de ontwerpruimte op lagere niveaus zodanig, dat de veranderingen in lijn zijn met de doelstellingen van de organisatie als geheel. Architectuur geeft daarmee richting en biedt concrete handvatten voor het toetsen van veranderingen. Architectuur wordt dan ook vaak gezien als een belangrijk stuurinstrument.	Wikipedia
federatie	Verbond van samenwerkende organisaties die deel uitmaken van een geheel en maar hun zelfstandigheid behouden. De verantwoordelijkheden zijn verdeeld tussen het geheel en de samenwerkende organisaties.	NORA3.0
ESB	Enterprise Service Bus. Een Enterprise Service Bus (ESB) is een architecturele softwareconstructie waarmee de communicatie tussen de afnemers van diensten ("service") en aanbieders hiervan, vereenvoudigd wordt. De ESB biedt hiertoe aan de kant van de aanvrager een met de aanvrager afgesproken interface aan, dit kan een webservice zijn, maar bijvoorbeeld ook een SMTP (e-mail) interface en tal van andere mogelijkheden. Aan de kant van de aanbieder zal de ESB via de interface die met de aanbieder is afgesproken communiceren. Zo kan het dus zijn dat een aanvrager van een dienst op een compleet andere wijze met de ESB communiceert dan de ESB met de aanbieder.	Wikipedia
Financiën (PIOFACH)	Het management, beheer, de administratie en de controle op alle financiële gegevens, processen, transacties en rapportage daarover.	Algemene Rekenkamer
framework	Zie architectuurraamwerk	
front Office	Onderdelen van een organisatie die rechtstreeks met de klanten contact onderhouden.	Van Dale

functie	Taak (of groep van taken).	Van Dale (tm)
functioneel beheer	Dit is verantwoordelijk voor het in stand houden van de functionaliteit van de ICT voorzieningen en deze optimaal te laten blijven aansluiten op de bedrijfsprocessen en daarmee samenhangende klantwensen en ook voor het ordelijk kunnen beheren (creëren, gebruiken, bewaren, vernietigen) van de betreffende gegevens. Een best practice framework op dit gebied is de Business Information Services Library (BiSL)	BiSL, Pols, R. van der, Van Haren Publishing, 2005.
functionele component	Een samenstel van een of meer taken. Een functionele component wordt vertaald naar een menselijke taak of technische component of een combinatie daarvan.	tm
gebeurtenis gegeven	iets dat gebeurt of dat gebeurd is. De betekenisvolle formulering van een waargenomen feit of een gegeven is een feit, ofwel een gebeurtenis of omstandigheid waarvan de werkelijkheid vaststaat.	Van Dale (3), Van Dale
gegevensopslag	De fysieke of technische vastlegging van gegevens in (computer)bestanden en opslagmedia. Hiermee worden `gegevensdragers` bedoeld, een schijf of een band waarop gegevens kunnen worden opgeslagen. De bekendste opslagmedia zijn: (verwisselbare) harde schijf, diskette, cd(-rom), tapestreamer (band) en een aantal soorten optisch-magnetische schijven.	tm
gemeenten	Het lokale bestuur. De (2008: 443) gemeenten hebben zich verenigd in de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). De gemeenten zijn de leden van de VNG.	tm
gestructureerde gegevens	Gegevens die stelselmatig zijn opgebouwd. Hierdoor zijn bepaalde informatieverwerkende functies, zoals rekenkundige en logische bewerkingen digitaal mogelijk. Voor andere informatieverwerkende functies is structurering niet of minder relevant.	tm
governance	Het waarborgen van de onderlinge samenhang van de wijze van sturen, beheersen en toezicht houden van een organisatie, gericht op een efficiënte en effectieve realisatie van doelstellingen, alsmede het daarover op een open wijze communiceren en verantwoording afleggen ten behoeve van belanghebbenden.	NORA3.0
handeling	Kleinst mogelijke eenheid van werk, uitgevoerd door één persoon of machine op één plek op één moment (eenheid van tijd, plaats en handeling).	NORA 2.0 pg. 96
handhaving	Deze functie houdt toezicht op het naleven door burgers, bedrijven en instellingen van de regels die door de overheid zijn gesteld, en dwingt naleving zonnig af. Voorbeelden zijn: verkeershandhaving, belastinginning, handhaving openbare orde en veiligheid, enz. De functie 'handhaving' ziet de burger als onderdaan.	Wikipedia, tm
hardware (platform)	De platformarchitectuur richt zich op de automatiseringsapparatuur. Dit zijn de mainframes, desktops, terminals en randapparatuur inclusief de bijbehorende besturingsprogrammatuur. De platformarchitectuur omvat o.a. het middelenbeleid op dit gebied en stelt normen op het gebied van schaalbaarheid, beschikbaarheid (denk ook aan uitwijkstrategieën) en compatibiliteit.	DYA- SOGETI
hergebruik	Het opnieuw gebruiken (voor andere doeleinden dan waarvoor primair bestemd).	Van Dale (tm)
Huisvesting (PIOFACH)	Het faciliteren van de organisatie met diensten en beheer van vastgoed (gebouwen, terreinen), parkeerfaciliteiten, nutsvoorzieningen (gas, water, licht).	Algemene Rekenkamer

ICT- of bedrijfsconcept	Dit begrip duidt op een specifiek gedachtengoed of een familie van gelijksoortige oplossingsrichtingen, binnen het vakgebied informatica en/of bedrijfskunde. Gedacht kan worden aan een methodisch kader, een hype, een typologie van soortgelijke informatiesystemen (bijv. datawarehousing), etc.	tm
identificatie	Het kenbaar maken van de identiteit van een subject. Deze identiteit wordt gebruikt om de toegang van dit subject tot een of meer objecten te beheersen.	IdM- Deel-architectuur 0.6
identiteit	Gelijkheid van naam en persoon (persoonsgelijkheid)	Van Dale
informatie	Betekenisvolle gegevens.	NORA3.0
informatie en communicatie technologie	Het geheel van technische componenten, procedures en documentatie dat wordt gebruikt voor het beschikbaar stellen van informatie.	NORA3.0
informatie en ICT (PIOFACH)	Het leveren van de informatievoorzieningsdiensten, waaronder het aansluiten van de ICT-inrichting op de bedrijfsdoelstellingen (Business Alignment) en het management en beheer van het Informatieplan en alle activiteiten die hieruit voortkomen. Het ontwerpen, beschrijven en plegen van onderhoud op bedrijfsprocessen en het bewaken van de consistentie met de administratieve organisatie en de informatievoorzieningsarchitectuur. Beheer van alle gegevens, informatie, kennis, informatie resources en middelen (bijv. telefonie, bibliotheek, automatiseringsmiddelen en -diensten) en de coördinatie, allocatie en gebruik van alle communicatiemiddelen.	Algemene Rekenkamer
informatiearchitectuur	Het kader voor de wijze waarop de informatievoorziening binnen de organisatie vorm gegeven wordt: de gegevens die voor de organisatie van belang zijn en de applicaties waarmee de informatie-uitwisseling binnen de organisatie ondersteund wordt.	(5)
informatiebeveiliging	Het proces van vaststellen van de vereiste betrouwbaarheid van informatiesystemen in termen van vertrouwelijkheid, beschikbaarheid en integriteit alsmede het treffen, onderhouden en controleren van een samenhangend pakket van bijbehorende maatregelen.	VIR 2007
informatieplan	Een informatieplan is een hoofdstuk van het strategische bedrijfsplan. In het informatieplan wordt onder meer aangegeven welke modernisering in de planperiode zullen worden doorgevoerd en welke nieuwe bouwstenen aan de bestaande zullen worden toegevoegd. Daarbij kunnen overheidsorganisaties in toenemende mate gebruik maken van bouwstenen die voor de e-overheid zijn ontwikkeld.	NORA pg. 183 (kleine redactie tm)
informatiesysteem	Een samenhangend geheel van gegevensverzamelingen en de daarbij behorende personen, procedures, processen en programmatuur alsmede de voor het informatiesysteem getroffen voorzieningen voor opslag, verwerking en communicatie. Het informatiesysteem is niet per definitie een geautomatiseerd (digitaal) systeem. Papieren systemen of dossiers vallen tevens onder de reikwijdte van deze definitie.	VIR 2007
infrastructuur	Het geheel van voorzieningen, uitrusting en diensten, benodigd voor het functioneren van een organisatie.	NORA3.0
integriteit	Het waarborgen van de juistheid en volledigheid van informatie en de verwerking ervan. De juistheid en volledigheid van de informatie is een directe verantwoordelijkheid van de eigenaar van het systeem en de hem ondersteunende managers en medewerkers.	VIR 2007
interactie	Wisselwerking	NORA3.0
interoperabiliteit	Interoperabiliteit laat de uitwisseling toe van gegevens en diensten tussen menselijke en technische, en gedeelde systemen. Binnen een ruimer perspectief staat interoperabiliteit voor de uitwisseling van informatie tussen overheidsorganisaties, tussen een overheidsorganisatie en een burger, bedrijf of instel-	Bron: Belgif

ling, zonder van hen specifieke inspanningen te verlangen. Afgezien van de ruimtelijke dimensie van interoperabiliteit (de uitwisseling tussen twee systemen), mag men ook de tijdsdimensie niet uit het oog verliezen. Interoperabiliteit beoogt eveneens de duurzaamheid van de gegevens en hun toegankelijkheid in de toekomst. Interoperabiliteit kent 3 fundamentele aspecten: organisatorische, semantische en technische interoperabiliteit.

Toelichting:

De organisatorische interoperabiliteit

Deze bepaalt de actoren en hun verantwoordelijkheden ten aanzien van de invoering tussen een geheel van organisaties. Daarbij worden modellen van een protocolakkoord over de toegang tot de interoperabele informatie geleverd en de beleidslijnen inzake integriteit en vertrouwelijkheid van deze informatie afgebakend. Tot slot worden ook de vereiste mechanismen voor hun lokalisatie en verspreiding aangeboden. De organisatorische interoperabiliteit maakt dus de samenwerking mogelijk tussen de verschillende diensten van een administratie, die zich zowel op het vlak van hun interne organisatie als inzake structurering van hun operaties differentiëren.

De semantische interoperabiliteit

Hier komt het erop aan betekenis (een semantiek) aan de uitgewisselde informatie te verlenen en zich ervan te vergewissen dat deze betekenis door alle systemen waartussen informatie-uitwisseling moet plaatsgrijpen wordt gedeeld. Het gebruik van deze semantiek laat de systemen toe de ontvangen informatie te combineren met andere plaatselijke informatie en deze op gepaste wijze in overeenstemming met deze semantiek te verwerken.

De technische interoperabiliteit

Deze is bedoeld om de technische problematiek veroorzaakt door de complexiteit die inherent is aan het verbinden van informatiesystemen en de services die deze informatie verstrekken, op te lossen. Deze interoperabiliteit bepaalt de normen inzake voorstelling, vergaring, uitwisseling, bewerking, beveiliging en transport van de informatie.

kanaal	Een kanaal in de informatietheorie is het medium tussen de verzender en de ontvanger van een boodschap. Bij een conversatie is de lucht om ons heen het kanaal en bij een telefoongesprek de telefoonlijn.	Wikipedia
kerndepartement	De commissie Organisatie en functioneren van de rijksdienst (commissie Wiegel) spreekt in haar rapport "Naar kerndepartementen: kiezen voor een hoogwaardige en flexibele rijksdienst" (1993) over het begrip kerndepartement. Dit duidt op de departementale organisatie die na privatisering, verzelfstandiging, decentralisatie, afstoting of posterioriteitsstelling en "overdracht" aan Brussel overblijft. (...) De hoofdfuncties van een kerndepartement zijn de volgende: <ul style="list-style-type: none"> • monitoren van relevante maatschappelijke ontwikkelingen • genereren van mogelijke oplossingen • selectie van oplossingen (oftewel: beleidsbepaling) • instrumentering van het beleid (o.a. wet- en regelgeving en financiering) • aansturen en bijsturen van de uitvoering • terugkoppeling en evaluatie • draagvlakvorming en voorlichting (Commissie Wiegel, 1993). 	tm

Het concept van een kerndepartement is verbonden aan de gedachte van een kleinere, liefst goedkopere, en slagvaardige Rijksdienst. Bestuurskundigen verschillen van mening over de vraag hoe kerndepartementen er idealiter uitzien. (Openbaar bestuur: beleid, organisatie en politiek, Rosenthal c.s., 1996). Een

	<p>kerndepartement hoeft zich niet te beperken tot 'het Haagse'. Bijvoorbeeld in het geval van het ministerie van Buitenlandse Zaken maken de niet-uitvoerende delen van de in het buitenland gelocaliseerde ambassades en consulaten daar deel van uit.</p>	
keten	<p>Structureel (evt. tijdelijk) samenwerkingspatroon van een aantal zelfstandig opererende organisaties en/of professionals, gericht op een maatschappelijk product, zoals sociale zekerheid of strafrechthandhaving.</p>	tm, afgeleid van (2)
ketenbesturing	<p>Besturing is het in werking zetten, coördineren en beëindigen van (bedrijfs-)processen in een keten. Wij bedoelen hier niet alleen bedrijfsprocessen die door mensen worden uitgevoerd, maar ook processen die door machines of computers worden uitgevoerd.</p>	tm
ketengovernance	Zie ketenbesturing	
ketenproces	<p>Een "ketenproces" is een geordende reeks services die door verschillende organisaties aan elkaar worden geleverd met als doel om via één organisatie een (combinatie van) dienst(en) te leveren aan een burger of een bedrijf. We spreken hier bij voorkeur over het 'interactieperspectief' (zie paragraaf 5.2).</p>	NORA pg. 96
ketenregistratie (sectorregistratie)	<p>Een registratie van gegevens die voor tenminste alle betrokken uitvoeringsorganisaties en het (de) kerndepartement(en) die deel uitmaken van een uitvoeringsketen (beleidssector) is aangewezen als de bron van gegevens die de enige grondslag vormen in hun soort voor de de taken van de aangesloten organisaties.</p>	tm
koppelvlak	<p>Een interface die volgens een bepaalde standaard de uitwisseling van gegevens tussen informatiesystemen verzorgt. Een koppelvlak werkt met standaarden. Het aanleverende systeem is verantwoordelijk voor de vertaling van gegevens naar die standaard. Het afnemende systeem zorgt voor omzetting naar haar eigen 'taal'.</p>	EGEM
middleware	<p>De software die zich bevindt tussen het netwerk en de organisatiespecifieke applicaties.</p>	DYA SOGE-TI
loket	<p>Een ingang tot de dienstverlening van een organisatie. De ingang is via papier (post), balie, telefoon, internet of een ander communicatiekanaal.</p>	tm
model	<p>Systeem dat de werkelijkheid nabootst of tracht te beschrijven</p>	Van Dale
multichannel	<p>Meerdere kanalen worden gebruikt (b.v. bij frontoffice telefoon, e-mail, brief, fax).</p>	tm
natuurlijk persoon	<p>Een natuurlijk persoon is een mens. Toelichting: natuurlijk persoon is een specialisatie van persoon (zie rechtspersoon en natuurlijk persoon).</p>	Algera en Fokkema; NEN 1888
netwerk (sociaal)	<p>Stelsel van personen die nauw met elkaar in contact staan</p>	Van Dale
netwerk architectuur	<p>De <u>netwerk</u>architectuur is het geheel aan principes en modellen met betrekking tot de connectiviteit van de apparatuur, oftewel het technische netwerk van de organisatie (LAN, WAN). De netwerkkarchitectuur bevat normatieve uitspraken en modellen met betrekking tot de realisatie van het netwerk (huurlijnen, eigen lijnen, telefoonlijnen, wireless), de topologie van het netwerk, de bandbreedte, de te gebruiken communicatie- en transmissieprotocollen, besturings- en routingshardware en software, etc.</p>	DYA SOGE-TI
objectmodel	<p>Een gestructureerde beschrijving van objecten.</p>	(3)
ondersteunende functies / PIOFACH	<p>De term ondersteunende functies wordt ook wel aangeduid met het acroniem PIOFACH, COPAFIJTH, secundaire functies of interne dienstverlening.</p>	Algemene Rekenkamer
ongestructureerde gegevens	<p>Gegevens die niet stelselmatig zijn opgebouwd. Hierdoor zijn bepaalde informatieverwerkende functies, zoals rekenkundige en logische bewerkingen wel</p>	tm

	handmatig, maar digitaal niet of beperkt mogelijk. Voor andere informatieverwerkende functies is er geen beperking.	
ontsluiting	Toegankelijk maken voor gebruik of verder onderzoek.	NORA3.0
ontwerpprincipes	Component van architectuur. Geldt m.o.m. als synoniem voor (architectuur)principe.	NORA pg. 197 (interpretatie pb) tm
openbaar bestuur	Openbaar bestuur in enge zin bevat het binnenlands bestuur. In Nederland is het ingedeeld in vier (bestuurs)lagen: rijk , provincies , gemeenten en waterschappen . Het rijk behartigt de zaken van nationaal belang. Provincies, gemeenten en waterschappen zijn decentrale of mede-overheden. Openbaar bestuur in ruime zin omvat behalve het binnenlandse bestuur ook maatschappelijke organisaties, groeperingen en instellingen die weinig of geen officiële bevoegdheden hebben maar die wel een belangrijke rol spelen bij het tot stand komen van bindende beslissingen. Men spreekt in dit verband ook wel van de publieke sector (zie hierna). N.B. Term openbaar bestuur wordt in juridische zin ook gebruikt om aan te geven dat het gaat om beslissingen (van het openbaar bestuur) met een bindend karakter.	
openbare sector	Deze term wordt vaak gebruikt als het gaat om werkgeverschap. Het werkgeverschap bij de overheid is onderverdeeld in veertien sectoren. Rijk, Defensie, Politie, Rechterlijke macht, Provincies, Gemeenten, Waterschappen, maar ook Primair Onderwijs, Voortgezet Onderwijs, Middelbaar beroepsonderwijs, Hoger beroepsonderwijs, Wetenschappelijk onderwijs, Onderzoeksinstituten en Universitair medisch centra worden gerekend tot de overheid. De sectorwerkgevers onderhandelen met de bonden van overheids personeel over de arbeidsvoorwaarden van hun sector. De minister van BZK fungeert ook als sectorwerkgever voor het Rijk en voor de Politie.	tm
open source	Software waarvan de broncode voor iedereen beschikbaar is en door iedereen te veranderen	Van Dale
open standaarden	Een standaard (de facto of de jure) die voldoet aan de volgende eisen: de standaarden worden op basis van een open beslissingsprocedure (consensus of meerderheidsbeslissing, etc.) vastgesteld; het beheer van de standaard ligt bij een not-for-profit organisatie die een volledig vrij toetredingsbeleid kent; de standaarden zijn gepubliceerd; de kosten voor het gebruik van de standaard zijn laag en vormen geen drempel voor toegang tot de standaard. Een eventueel aanwezig intellectueel eigendom dat aan een open standaard ten grondslag ligt, wordt royalty-free ter beschikking gesteld en er zijn geen beperkende voorwaarden omtrent het hergebruik van een standaard.	OSSOS EIF
Organisatie (PIOFACH)	Beheer van alle organisatorische gegevens, waar onder beschrijving van de bedrijfsfuncties, organisatiestructuur (organogram), functionele scope van de sectoren en afdelingen, TVB schema's (Taken, Verantwoordelijkheden en Bevoegdheden), e.d.	Algemene Rekenkamer
organisatieprincipes	(architectuur)principes die betrekking hebben op het aspect organisatie.	NORA pg. 75 (interpretatie tm) tm
OSB	Overheids Service Bus, zie ook ESB (in de plaats van enterprise moet overheid worden gelezen).	
overheid	Het samenstel van instanties in Nederland waar het openbaar gezag berust. De overheid wordt ruwweg onderscheiden in landelijke overheid (rijk), provinciale overheid (provincie) en lokale overheid (gemeente).	Van Dale tm

overheidsorganisatie	<p>Overheidsorganisatie (of <i>overheidsinstelling</i>) is een algemene aanduiding die wordt gebruikt voor allerlei soorten organisaties die overheidstaken uitvoeren. Hieronder kunnen worden begrepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bestuurlijke lichamen (<i>overheidsinstanties</i>) die door de overheid zijn ingesteld, zoals ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen; • uitvoerende organisaties en diensten, zoals inspecties, agentschappen, politiediensten; • rechterlijke macht; <p>ZBO's (zelfstandig bestuursorgaan) worden door de overheid zelf onder overheidsorganisaties gerekend omdat ze wettelijke taken uitvoeren. In het maatschappelijk verkeer worden ZBO's over het algemeen gerekend tot de semioverheid.</p> <p>Overheidsbedrijven (bedrijven waarvan de overheid eigenaar is) worden doorgaans niet aangeduid als overheidsorganisatie.</p>	Wikipedia
Personeel (PIOFACH)	<p>Beheer van alle gegevens, informatie en kennis over medewerkers, inclusief werving & selectie van nieuwe medewerkers, afvloeiings- en ontslag gerelateerde activiteiten en diverse andere activiteiten zoals: training, carrièreplanning, beheer functiegebouw, salariering, e.d.</p>	Algemene Rekenkamer
persoon	Een persoon is een ieder die rechten en plichten kan hebben. (zie ook natuurlijk persoon en rechtspersoon)	Algera en Fokkema
primaire functies	Het omzetten van middelen (geld, mensen, informatie, etc.) in producten/prestaties, gericht op het realiseren van de taken en doelen van de organisatie. De primaire functies dragen derhalve rechtstreeks bij aan het realiseren van de doelstellingen van de Rijksdienst. Ze zijn in die hoedanigheid rechtstreeks te relateren aan het leveren van (domein afhankelijke) diensten aan bewindslieden, burgers, bedrijven en andere overheidsinstellingen.	Algemene Rekenkamer
principe(architectuur)	Elementaire richtinggevende uitspraken. Het zijn algemene, min of meer stabiele, regels en richtlijnen, die de wijze structureren waarop een bedrijf haar missie en doelen wil behalen. Principes sturen ontwerpbeslissingen als het ware richting de doelen en de missie. Vaak wordt hierbij nader onderscheid gemaakt naar het soort principe, bijvoorbeeld tussen doelstellingen, architectuurprincipes, uitgangspunten en richtlijnen.	(3), NO-RA3.0
privacy(bescherming)	Het treffen van maatregelen om persoonsgegevens te beveiligen tegen verlies of tegen enige vorm van onrechtmatige verwerking dan wel kennisname.	VIR 2007
procedure	Gespecificeerde wijze van het uitvoeren van een activiteit of een proces.	NORA3.0
proces	Een samenhangende opeenvolging van activiteiten naar aanleiding van een vraag (trigger), die leidt tot een concreet resultaat (product of dienst).	(4)
procesarchitectuur	De architectuur van de processen van een of meer organisaties in een bepaalde detaillering (zie proceshiërarchie)	tm
proceshiërarchie (1)	Hoofdproces (Organisatie) --> Deelproces --> Subproces --> Werkproces (organisatieonderdeel) --> Processtap (tijd, plaats, procesrol) --> Activiteit (tijd, plaats, handeling) --> Handeling (tijd, plaats)	(4)
proceshiërarchie (2)	"Ketenproces" of interactieperspectief --> Bedrijfsproces --> Werkproces --> Processtap --> Handeling	NORA pg. 96
processtap	Een geordende reeks handelingen die ononderbroken wordt uitgevoerd door één mens of machine binnen één bedrijfsfunctie.	tm
product	Het resultaat van een proces.	tm
provinciale overheid	De provincies. De (12) provincies vóórem het tussenbetsuur (tussen Rijk en gemeenten) en hebben zich verenigd in het Interprovinciaal Overleg (IPO). De provincies zijn de leden van het IPO.	tm

PSA (Project Start Architectuur)	<i>Project start architectuur (PSA)</i> ¹ . De PSA is een verdieping van de enterprise architectuur (binnen de projectscope). Een PSA wordt gemaakt als een groot-schalige wijziging (nieuwe dienst voor burgers of bedrijven, een nieuw bedrijfs-proces, nieuwe vormen van samenwerking of nieuwe informatiesystemen) het nodig maakt om een nieuw ontwerp te maken.	NORA 2.0 pg. 198
publiceren	Van overheidswege bekend maken.	NORA3.0
publieke sector	Van Dale spreekt over "het geheel van taken die onder de verantwoordelijkheid van de overheid vallen" (Van Dale Hedendaags Nederlands CD ROM, versie 2.1.1 op basis van het Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands, derde druk in nieuwe spelling, © Copyright 2005 Van Dale Lexicografie bv). De publieke sector is de verzamelnaam voor alle overheidsorganisaties en semi-overheidsorganisaties . De publieke sector is de tegenhanger van de private sector . De term publieke sector wordt doorgaans alleen gebruikt in economisch verkeer en dus niet binnen de overheid zelf.	tm
recht	Een wettelijke of zedelijke bevoegdheid, recht in subjectieve zin.	
rechtspersoon	Een door de wet mogelijk gemaakt rechtssubject, welke drager van rechten en plichten kan zijn.	Bron: Burgerlijk Wetboek
referentiearchitectuur	Een sjabloon voor de ontwikkeling van een architectuur, waarbij t.a.v. generieke vraagstukken, algemene inrichtingskeuzes gemaakt zijn die bewezen zijn / handig lijken binnen het gekozen toepassingsgebied. Een referentie-architectuur ziet er uit als een architectuur (B/I/T. Principes;/modellen.	www.roc-i-partners.nl
relatie	Betrekking waarin personen, zaken, begrippen tot elkaar staan.	Van Dale
Rijk	Een rijk is het machtsgebied van een soevereine staat . Het woord "rijk" wordt vaak gebruikt als synoniem voor "staat" (...). In dit geval wordt het woord rijk gebruikt om de hoogste bestuurslaag van het land aan te geven, om dit te onderscheiden van provincies en gemeenten . Het woord "rijk" wordt voornamelijk gebruikt bij staten met een monarchie , omdat het woord de connotatie heeft van "het gebied van de vorst ". Bijvoorbeeld in de zin "De koning breidde zijn rijk uit" kan het woord "rijk" onmogelijk worden vervangen door "staat". Het woord rijk is terug te vinden in de woorden koninkrijk en keizerrijk . (Wikipedia: http://nl.Wikipedia.org/wiki/Rijk_%28staat%29 , 15 mei 2008)	Wikipedia
Rijksdienst	Het Rijk is de verzamelnaam voor alle 13 ministeries, tientallen diensten en diverse zelfstandige Hoge Colleges van Staat. De optelsom van alle departementen en wat daar aan diensten/ organisaties onder hangt, incl. agentschappen en zelfstandige bestuursorganen. Niet te verwarren met de afzonderlijke rijksdiensten, zoals de Rijksdienst voor het Wegverkeer, Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.	tm
Rijksoverheid	De Rijksoverheid bestaat (in politieke zin) uit regering, ministers, Eerste en Tweede Kamer (in ambtelijke zin: departementen en wat daaronder valt). CBS spreekt van "Alle ministeries (inclusief alle diensten die deel uitmaken van de eigen organisatie), de begrotingsfondsen en de agentschappen." (http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/overheid-politiek/methoden/begrippen/default.htm?ConceptID=1063 , 15 mei 2008). Van Dale spreekt van "de landelijke overheid" (Van Dale Hedendaags Nederlands CD ROM, versie 2.1.1 op basis van het Van Dale Groot woordenboek hedendaags Nederlands, derde druk in nieuwe spelling, © Copyright 2005 Van Dale Lexicografie bv).	tm
Rijksregistratie	Een registratie van gegevens die voor tenminste alle kerndepartementen is aangewezen als de bron van gegevens die de enige grondslag vormen voor de de taken van de aangesloten organisaties.	tm

samenwerkingsverband	Een samenwerkingsverband is een groep van natuurlijke personen, rechtspersonen, samenwerkingsverbanden of een combinatie hiervan) aan wie een onderneming toebehoort zoals bedoeld in artikel 10 lid 3 van de Handelsregisterwet 200x, zonder dat aan betreffende groep rechtspersoonlijkheid is toegekend.	Handelsregisterwet 2006, TK
sector	Deel van een gebied waarover zekere bemoeiingen zich uitstrekken of waarbinnen bepaalde handelingen plaatsvinden.	NORA3.0
sectorregistratie (ketenregistratie)	Een registratie van gegevens die voor tenminste alle betrokken uitvoeringsorganisaties en het (de) kerndepartement(en) die deel uitmaken van een beleidssector (uitvoeringsketen) is aangewezen als de bron van gegevens die de enige grondslag vormen in hun soort voor de de taken van de aangesloten organisaties.	tm
semantiek service	Leer van de betekenis van woorden en woordgroepen. Extern zichtbare functionaliteit die toegevoegde waarde biedt aan de omgeving en beschikbaar wordt gesteld via een interface.	NORA3.0 (3)
SGA	Service Gerichte Architectuur of Service Oriented Architecture (SOA). Een architectuur die uitgaat van een servicegericht concept met dienstverleningsrelaties tussen organisaties en processen en ondersteunende ICT. Organisaties en processen werken samen op basis van afgesproken services. Het is dan ook meer dan een technisch concept.	Zie NORA 2.0 p68 e.v.
software (lees middleware)	De <u>middleware</u> architectuur heeft betrekking op de gemeenschappelijke organisatie-onafhankelijke softwarecomponenten die het mogelijk maken voor applicaties en eindgebruikers om te kunnen samenwerken over het netwerk (message queueing, TP monitoring, ORB, RPC, EDI, XML). Middleware is de software die zich bevindt tussen het netwerk en de organisatiespecifieke applicaties. Onderdeel van de middleware architectuur is bijvoorbeeld het middelenbeleid op dit gebied: tot welke middleware producten beperkt de organisatie zich, in welke situatie wordt welk product gebruikt en hoe is de onderlinge samenhang.	DYA SOGE-TI
standaard	Een standaard (of norm) is een procedure, een format of een maat, waarvan een groep mensen met elkaar heeft afgesproken dat ze hem zullen gebruiken. Het gaat hierbij om verwachtingen over de gedragingen van mensen en/of technologie.	Wikipedia tm
standaardisatie (politieke) sturing	Het proces gericht op het bewerkstelligen van de toepassing door organisaties van standaarden	tm
sturing	Het geheel van kaderstellende instrumenten die door de politiek direct (kabinet en individuele bewindspersonen: minister, staatssecretaris) en indirect (leden Tweede Kamer en Eerste Kamer, politieke partijen) wordt ingezet om richting te geven aan het handelen van onder de verantwoordelijkheid van het kabinet of leden van het kabinet ressorterende kerndepartementen en uitvoeringsorganisaties	tm
systeem	Een geheel van elkaar wederzijds beïnvloedende elementen, gericht op het bereiken van een bepaald doel of doelen.	Wikipedia
taxonomie	Ordering. De wetenschap van het indelen. In de informatica ontstaat meer en meer de behoefte te komen tot een gemeenschappelijke terminologie in systemen en databases, onder andere ten behoeve van de integratie van gegevens uit verschillende systemen en ten behoeve van de eenduidige uitwisseling van productgegevens, zoals in e-business systemen en kennisgestuurd ontwerpen. Daartoe wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde definities van begrippen, waarbij de begrippen in een subtype-supertype hiërarchie of taxonomie gerangschikt worden. Deze structuur heeft onder andere als groot voordeel dat	Wikipedia

¹ "DYA: snelheid en samenhang in business- en ICT-architectuur", 2001 Roel Wagter, Martin van den Berg, Joost Luijpers, Marlies van Steenberghe.

	eigenschappen van supertypen geërfd worden door de subtypen.	
technische architectuur	Het samenstel van machines, opslagvoorzieningen en netwerkcomponenten vanuit technologische optiek. Het is een middel om de uitwisseling van informatie tussen applicaties te kunnen verwezenlijken, als uitwerking van de dienstgerichte architectuur (<i>service oriented architecture</i>).	NORA
technische architectuur	Het kader voor de technische infrastructuur van de organisatie: de <u>hardware</u> (platform) waarop de informatievoorziening draait, veelal opgenomen in een <u>netwerk</u> en de <u>software</u> waardoor applicaties met elkaar kunnen samenwerken (de zogenaamde <u>middleware</u>).	DYA SOGETI
technisch beheer	Dit omvat het in stand houden van het geheel van de technische infrastructuur. De IT Infrastructure Library (ITIL is al enige tientallen jaren de de facto standaard op dit gebied.	ITIL
technische component	Samenstel van een of meer taken dat door middel van software, hardware of andere technische middelen is vormgegeven. Hieronder begrepen bouwstenen en services en basisvoorzieningen.	tm
(bestuurlijk) toezicht	Het (periodiek) bekijken door de ene overheid (door of namens kerndepartement) of ten uitvoer gebracht beleid door een andere overheid (zelfstandige organisatie met een publieke taak binnen of buiten de rijkdienst) voldoet aan de wettelijke voorschriften en daaraan gestelde eisen (bijv. prestatie-afspraken), op grond van opgedane ervaringen en in het licht van maatschappelijke omstandigheden.	Wikipedia
transparantie	Informatie is vrij beschikbaar en direct toegankelijk voor degenen die worden geraakt door een besluit en de uitwerking daarvan.	NORA3.0
uitvoering	Deze functie verenigt primaire uitvoerende processen van de overheid die gericht zijn op burgers, bedrijven en instellingen. Grofweg wordt onderscheid tussen de bedrijfsfuncties dienstverlening en handhaving. Voorbeelden zijn: het verlenen van vergunningen, het verstrekken van subsidies, het heffen van belastingen en het handhaven van verkeersregels. De uitvoering kan onderdeel uitmaken van de Rijksdienst (waaronder agentschappen en ZBO's), lagere publiekrechtelijke lichamen, gemeenten, provincies en waterschappen, of zelfstandige (private) organisaties met een publiekrechtelijke taak.	
uitvoeringsorganisatie	Een organisatie die publiekrechtelijke taken verricht met een uitvoerend karakter, zijnde dienstverlening of handhaving gericht op burgers, bedrijven en/of instellingen. Het gaat om organisaties die onder ministeriële verantwoordelijkheid vallen als het gaat om de publiekrechtelijke taakuitvoering. Hieronder vallen dus ook Zelfstandige bestuursorganen (ZBO), rechtspersonen met een Wettelijke Taak (RWT) en gesubsidieerde en gepremieerde instellingen. Private organisaties worden voor wat betreft hun publieke taakuitvoering ook daartoe gerekend.	tm
(externe) verantwoording	De functie waarmee het openbaar bestuur op uiteenlopende wijze verantwoording aflegt aan de samenleving. Het meest bekende mechanisme is de ministeriële verantwoordelijkheid, of algemener geformuleerd de politieke verantwoordelijkheid van een gezagsdrager aan een volksvertegenwoordiging. Hiermee controleert de laatste het doen en laten van de ambtenaren die onder de verantwoordelijkheid van de eerste vallen. In staatsrechtelijke zin strekt deze verantwoordelijkheid van de minister zich ook uit over zaken waarvan hij niet op de hoogte was. (M.J.E.M. van Dam en A.M.B. Michels, Vormen van verantwoording in het openbaar bestuur;)	www.be-stuurs-kunde.nl , september 2000
(externe) voorlichting	Het algemeen (openbaar) toegankelijk maken van informatie voor ontvangers, t.w. burgers, bedrijven en instellingen, met als doel het vergroten van inzicht en kennis en het bevorderen van participatie.	Algemene Rekenkamer
vertrouwelijkheid	Het waarborgen dat informatie alleen toegankelijk is voor degenen, die hiertoe zijn geautoriseerd. Het gaat hier onder andere om het beveiligen van de	VIR 2007

	toegang tot de gebouwen, informatiesystemen en de ICT-infrastructuur tegen onbevoegden (hackers en andere indringers) en malafide software (virussen, trojan horses). Maar ook om maatregelen om te voorkomen dat de eigen medewerkers toegang krijgen tot informatie die niet voor hen is bedoeld. Techniek speelt bij dit aspect een grote rol in de randvoorwaardelijke sfeer.	
virtualisatie	De techniek om systemen en bronnen zodanig in te richten en te beheren dat ze gebruikt kunnen worden ongeacht de fysieke vormgeving en locatie. Het gaat om het verbergen van fysieke karakteristieken van ICT voor de manier waarop andere systemen, applicaties of eindgebruikers met deze bronnen communiceren. Een ICT-trend die plaats-, tijd- en organisatieafhankelijk werken ondersteund.	Wikipedia tm
webapplicatie	Een webapplicatie is een applicatie die op een webserver draait en via de webbrowser kan worden benaderd. Een webapplicatie kan beschikbaar worden gesteld aan iedereen die beschikt over een inter- of intranetaansluiting, een webbrowser op de computer heeft geïnstalleerd en voor het gebruik van de webapplicatie is geautoriseerd.	Wikipedia tm
werkproces	Een geordende reeks van processtappen die binnen één organisatorische eenheid binnen een organisatie wordt uitgevoerd met als doel een specifieke bijdrage (prestatie) te leveren aan een dienst die uiteindelijk zal worden geleverd aan een burger, een bedrijf of een andere organisatie.	NORA pg. 96
werkstroom	Een geordende reeks van werkprocessen die tezamen een service of dienst(product) leveren.	tm
wet- en regelgeving	Het geven of maken van algemeen verbindende voorschriften (bijv. wetten, AMvB's, ministeriële regelingen) en beleidsregels op basis van vastgesteld beleid, Europese richtlijnen of politieke afspraken en toezeggingen op nationaal niveau. Wetten worden vastgesteld door het parlement. In lagere publiekrechtelijke lichamen worden ook (decentrale) regels (provinciale en gemeentelijke verordeningen) opgesteld. Deze worden vastgesteld door provinciale staten en gemeenteraden.	Algemene Rekenkamer tm
workflow	Zie werkstroom	tm
workflowmanagement	De beheersing van werkstromen, ofwel van de beweging van informatie, vaak met geautomatiseerde middelen. <i>Workflow management</i> zorgt ervoor dat de juiste informatie, volgens de regels van het bedrijf, op inzichtelijke en efficiënte wijze van de ene afdeling naar de andere afdeling komt. De term wordt voornamelijk gebruikt in ICT -contexten. Zogenaamde <i>workflow-systemen</i> , software of machines waarin de bedrijfsprocessen zijn vastgelegd, waarborgen het juiste verloop van een order, klacht of andere taak binnen een bedrijf door deze in deeltaken op te splitsen die in de juiste volgorde door de desbetreffende afdelingen worden behandeld en geaccordeerd. De status en het traject van een taak zijn daardoor op ieder moment inzichtelijk. Bijkomende voordelen kunnen zijn dat de kosten verminderd worden, dat de kwaliteit van de diensten gaan omhoog of dat de controle van het bedrijfsproces wordt verbeterd. In sommige gevallen is dit te verklaren doordat er minder directe bemoeienis nodig is van het management.	Wikipedia

BIJLAGE: E Bijdragen aan MARIJ 1.0

MARIJ 1.0. is opgesteld door team MARIJ:

- Leo Geubbels (Projectleider)
- Jacques Verdaas (plv. Projectleider)
- Myra Oude Elferink
- Peter Bergman

Adviezen/reviews:

- Guido Bayens

Tekeningen:

- Willem Küller

Bij de totstandkoming van MARIJ 1.0 is regelmatig procesmatig en inhoudelijk afgestemd met Jan Mens als gedelegeerd opdrachtgever en Wilbert Disseldorp als budgethouder namens POIR. Daarnaast is bij het opstellen van MARIJ 1.0 gebruik gemaakt van de inbreng van individuele leden van de expertgroep RijksOverheidsArchitectuur (ROA), de (werkgroep) Rijksbrede projecten en de werkgroep E-bouwstenen. .

Ook is er nog inbreng verzorgd vanuit DGOBR.

Naast de individuele commentaren zijn er workshops georganiseerd om suggesties te verkrijgen voor MARIJ 1.0.

BIJLAGE: F Voorlopig overzicht standaarden

Dit is een eerste opzet voor het overzicht voor de Rijksdienst. Het is de bedoeling dat dit overzicht verder wordt ingevuld en aangevuld en wordt onderhouden. De individuele kaders, standaarden en afspraken.

Legenda:

Organisatie domein:

NL: Nederland (tussen overheden, burgers, bedrijven en instellingen)

PS: alle organisaties die (tevens) taken verrichten die vallen onder publiek recht

OB: alle organisaties in openbaar bestuur (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen)

RD: alle organisaties die behoren tot de Rijksdienst (met ZBO's: RD+; zonder ZBO's: RD)

KD: kerndepartementen

naam	toepas- singsge- bied	orga- nisa- tiedo- mein	Tijdsdo mein	status	Overige informatie en documentatie
Wetten					
● WBP	Persoonsge- gevens	NL	v.a.0109	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● Archiefwet	Archiefbe- scheiden	PS	v.a.9601	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● AWB	Publiekrechtelijk verkeer	PS	v.a.92	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● Wet Elektronisch bestuurlijk Verkeer (WEBV; onderdeel AWB)	Publiekrechtelijk verkeer	PS	v.a. 0407	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● Wet Elektronische Handtekeningen (WEH; onderdeel BW)	Privaat- en publiekrechtelijk verkeer	NL	v.a. 0305	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● GBA	persoonsge- gevens	PS	v.a.9409	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
● Wet Algemene Bepalingen Burgerservicenummer (WABB)	Identificatie, registratie en uitwisseling persoonsgegevens	PS	v.a.0711	ver- plicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
naam	toepas- singsge- bied	orga- nisa- tiedo- mein	Tijdsdo mein	status	Overige informatie en documentatie

						mein
●	Wet basisregistraties kadaster en topografie	Publiekrechtelijk	NL	v.a.?	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	Databankenwet	Privaat- en publiekrechtelijk	NL	v.a.9908	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	Auteurswet	Privaat- en publiekrechtelijk	NL	v.a.1912	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	Comptabiliteitswet	Financiën	RD+	v.a.0201	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
Normenkaders/richtlijnen						
●	Burgerservicecode	overheidsdienstverlening	PS	v.a. 2006	CorE	www.burgerlink.nl
●	Webrichtlijnen	Kwaliteit Rijksoverheids websites	RD+	0609-1012	verplicht	www.forumstandaardisatie.nl
●	Beveiligingsvoorschrift Rijksdienst 2005 (BVR)	Beveiliging	RD+	v.a. 0505	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	Besluit Informatievoorziening Rijksdienst (IVR)	Informatiebeleid verantwoordelijkheden	PS	v.a.9012	verplicht	www.e-overheid.nl
●	VIR	informatiebeveiliging	RD-	v.a 0707	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	VIR-BI	Informatiebeveiliging (bijzondere informatie)	RD-	v.a.0403	verplicht	www.overheid.nl http://wetten.overheid.nl
●	Normenkader Informatiebeveiliging Rijksweb (NIR)	informatiebeveiliging	KD	0703 (?)	?	http://www.rijksweb.nl/Images/Factsheet%20Informatiebeveiliging%20def_tcm155-106564.pdf
●	Referentiekader IB Haagse Ring	informatiebeveiliging	KD	?	?	?
naam	toepassingsgebied	organisatie	orga-	Tijdsdo-	status	Overige informatie en documentatie
			nisa-	mein		
			tiedo-			
			me-in			
●	Baseline Informa-	Toegankelijk-	RD-	v.a.	CorE	www.e-overheid.nl

tiehuishouding	ke en betrouwbare informatie		0807			
● Regeling Rijksbegrotingvoorschriften 2008	Fin, verantwoording ..	KD	0801	verplicht		www.minfin.nl
● Handleiding Activiteitenindex (stijlgids)	Toegankelijkheid informatie	KD	v.a. 0603	?		RVD/VORA zoekterm: handleiding Activiteitenindex
● Rijkslogo	presentatie	RD+	v.a.0806-1101	verplicht		RVD/VORA http://portal.rijksweb.nl/irj/portal/anonymous
Standaarden forum standaardisatie						
● NEN-ISO/IEC 27001:2005 nl	IT-beveiliging	OB	?	CorE		www.forumstandaardisatie.nl www2.nen.nl
●						
● NEN-ISO/IEC 27002:2007 nl	IT-beveiliging	OB	?	CorE		www.forumstandaardisatie.nl www2.nen.nl
● Open Document Format ISO 26300 (ODF)	Uitwisseling. Reviseerbare documenten	OB	v.a. 0804	CorE		www.forumstandaardisatie.nl http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=43485
● ISO/IEC 15948:2003, Portable Network Graphics (PNG)	Uitwisseling grafische afbeeldingen	PS	v.a. 0804	CorE		www.forumstandaardisatie.nl www.w3.org/TR/PNG
● ISO/IEC IS 10918-1, Joint Photographic Experts Group (JPEG)	Digitale compressie afbeeldingen	PS	v.a 0804	CorE		www.forumstandaardisatie.nl www.w3.org/Graphics/JPEG
● NEN-ISO 19005-1:2005 EN (PDF/A-1a)	Lange termijn archivering	OB	?	CorE		www.forumstandaardisatie.nl www2.nen.nl
● GEO Informatie Infrastructuren (GII)	Geografische informatie	?		CorE		www.forumstandaardisatie.nl www.geonovum.nl/geo-informatie-infrastructuur.html
naam	toepassingsgebied	organisatiedomein	Tijdsdomein	status	Overige informatie en documentatie	
● NEN 1888: 2002 nl	Algemene persoonsgegevens	RD	v.a. ?	CorE		www2.nen.nl
● NEN 5825: 2002	adresgegevens	RD	v.a. ?	CorE		www2.nen.nl

nl	vens					
Technische standaarden						(zie ook NORA ²)
● (m.n. internetstandaarden)	Divers communicatie	NL+	-	CorE		www.e-overheid.nl
Best Practices						
● Stelselhandboek basisregistraties	gegevenshergebruik	PS	?			http://www.e-overheid.nl/sites/stelselhandboek
● BAG-adresgegevens (BOCO-NEN)	adresgegevens	PS	?	?		http://bag.vrom.nl/bag_com/c8e351197d65314ba0ffaebfc6ac3c89.php ●
● metadata	Toegankelijkheid overheidsinformatie	PS	?	?		http://www.advies.overheid.nl/metadatatocumentatie/ ● http://metadata.overheid.nl
● Justitie metadata	Justitie(ketens)	RD+	v.a. 0301	CorE		Impact
● Justitie Thesaurus	Justitie(ketens)	RD+	v.a. 0111	CorE		WODC/Informatiecentrum Justitie
● Justitie Referentiegegevens	Justitie(ketens)	RD+	v.a. 0108	CorE		ICTRO/SCV/Justitienet2
● BiSL	Informatie management	NL+		-		www.aslbisfoundation.org/nl
● ASL	Applicatie management	NL+	-	-		www.aslbisfoundation.org/nl
● ITIL	ICT management	NL+	-	-		www.apmgroup.co.uk
naam	toepassingsgebied	organisatie	Tijdsdoel	status	Overige informatie en documentatie	
● MSP	Programma management	NL+				www.apmgroup.co.uk
● Prince2	Project management	NL+				www.apmgroup.co.uk

² Zie voor de complete lijst NORA 2.0, bijlage E, pagina 208 e.v.

Voorlopig kandidaatoverzicht Kaders, standaarden en afspraken Rijk

naam	toepas- singsge- bied	orga- nisa- tiedo- mei n	Tijds- do mei n	status	Overige informatie en documentatie
● OSB-ebMS	Koppel- vlakstan- daard elek- tronische uitwisseling	PS		aanbe- veling	www.forumstandaardisatie.nl http://www.overheidsservicebus.nl/fileadmin/OSB/OSB_Best_Practices_ebMS_v1.0_-_review_16_jan.pdf
● OSB-WUS	Koppel- vlakstan- daard elek- tronische uitwisseling	PS		aanbe- veling	www.forumstandaardisatie.nl http://www.overheidsservicebus.nl/fileadmin/OSB/OSB_Koppelvlakstandaard_WUS_1-0.pdf
● Stuf 3.0	Berichtuit- wisseling (?)	ge- meen- ten		aanbe- veling	www.forumstandaardisatie.nl http://www.egem-iteams.nl/stuf-30-kandidaat-aanbeveling
● Normenkader IdM	Identiteits- manage- ment	RD-	>0807	con- cept	
● Normenkader Mo- biele Informatiedra- gers Rijksoverheid	Informatie- beveiliging	RD		con- cept	
● DepV Rijksbrede Standaard Departementaal Vertrouwe- lijke Webapplicaties	Informatie- beveiliging	KD		con- cept	
● DepV Rijksbrede Standaard Departementaal Vertrouwe- lijke Mailvoorzienin- gen	Informatie- beveiliging	KD		voor- nemen	

BIJLAGE: G Voorlopig overzicht functies/functionele componenten (gebruikersperspectief)

Generieke functies

voorbeelden

Informatie	algemene info/beleidsinfo wet- & regelgeving/juridische kennis toegang bibliotheken dialoog/vraag-antwoord producten/dienstencatalogus raadplegen/inkijken loggen/archiveren
zoek	zoekmechanismen doorverwijzing actief/no wrong door
interactie	e-mail/vraagbeantwoording beslisondersteuning/simulatie/kennistechnologie. meekijken intermediair/helpdesk uitstap naar balie of telefoon
participatie	beleidsparticipatie chat/chatvarianten discussie klantonderzoek
beveiliging	nieuwsgroep open/gesloten identificatie identiteitregistratie authenticatie handtekening single sign on autorisatie rollen autorisatie toegang autorisatie gegevens autorisatie overig (bv. plaats, tijd) certificatie dienstaanbod certificatie gegevens
personalisering	abonnement-informatie/attending persoonlijke informatie/dossier persoonlijke postbus proactieve diensten profiel/voorkeursinstellingen 1 persoonlijke omgeving/interface statusinformatie
transactie	betalen/betaalvarianten formulieren download formulieren on-line formulieren up-load/berichtenverkeer procescoördinatie (events/keten)

Generieke functies**voorbeelden**

samenwerken	voorinvullen/mergen invoeren/muteren informatie delen samenwerken aan documenten
individueel werken	discussie tekstverwerken rekenen presenteren e-mailen bloggen
leren	

Bedrijfsfuncties**(zie bedrijfsfunctiemodel)**

Binnen diverse ministeries zijn waardevolle aanzetten gedaan voor beschrijvingen van functionele componenten, aanzetten die als *good practices* kunnen worden gezien. Meer informatie over deze maar ook andere departementale architectuurproducten is terug te vinden op de samenwerkingsruimte architectuur:

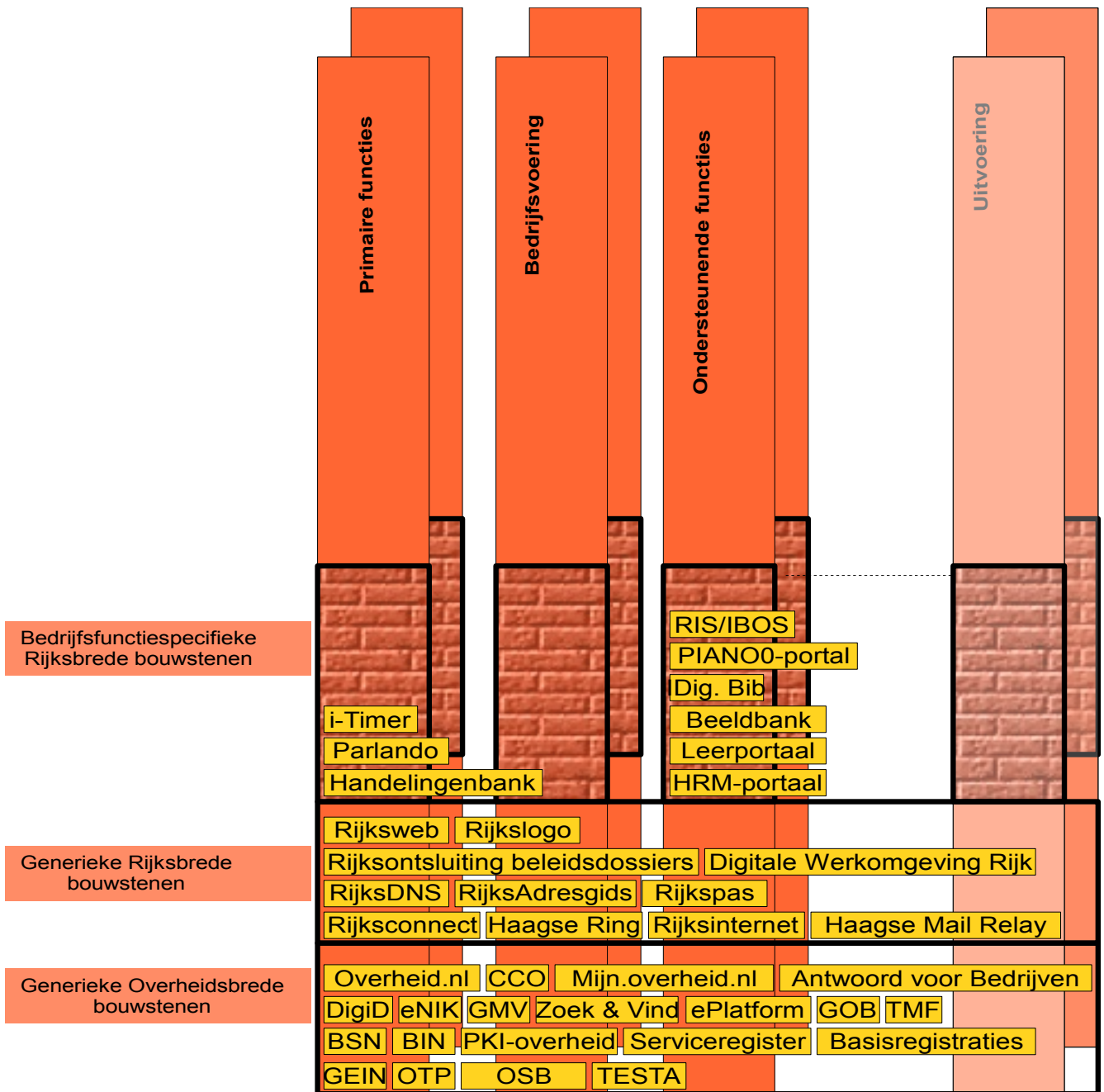
<http://samenwerken.rijksweb.nl/exec/folderread/bbdfdhcgdefd?id=8684-766f66666f6c>,

BIJLAGE: H Voorlopig overzicht functies-bouwstenen

<i>Generieke functies</i>	<i>voorbeelden</i>	<i>Bouwstenen</i>
Informatie	algemene info/beleidsinfo	www.overheid.nl
	wet- & regelgeving/juridische kennis	Rijksweb www.overheid.nl
	toegang bibliotheken	Rijksweb Rijksweb
	dialogoog/vraag-antwoord	www.overheid.nl
zoek	producten/dienstenoverzicht	www.overheid.nl Rijksweb
	raadplegen/inkijken	samenwerkende catalogi
	loggen/archiveren	serviceregister (ODP) ODP
	zoekmechanismen	www.overheid.nl Rijksweb
interactie	doorverwijzing actief/no wrong	www.overheid.nl www.mijnoverheid.nl
	door e-mail/vraagbeantwoording beslisondersteuning/simulatie. meekijken intermediair/helpdesk uitstap naar ander kanaal (bijv. telefoon)	Klantcontactcentrum (CCO)
participatie	beleidsparticipatie chat/chatvarianten discussie klantonderzoek nieuwsgroep open/gesloten	
beveiliging	identificatie	BSN, BIN, eNIK
	identiteitregistratie	GBA/BSN NHR/BIN
	authenticatie	DigiD, Rijkspas
	handtekening	PKI-overheid
	single sign on	DigiD
	autorisatie rollen	
	autorisatie toegang	Rijkspas
	autorisatie gegevens	
	autorisatie overig (bv. plaats, tijd)	
	machtiging	GMV
personalisering	certificatie dienst aanbod	
	certificatie gegevens	
	abonnement-informatie/attending	www.mijnoverheid.nl
	persoonlijke informatie/dossier	www.mijnoverheid.nl
	persoonlijke postbus	www.mijnoverheid.nl
proactieve diensten		
profiel/voorkeursinstellingen	www.mijnoverheid.nl	

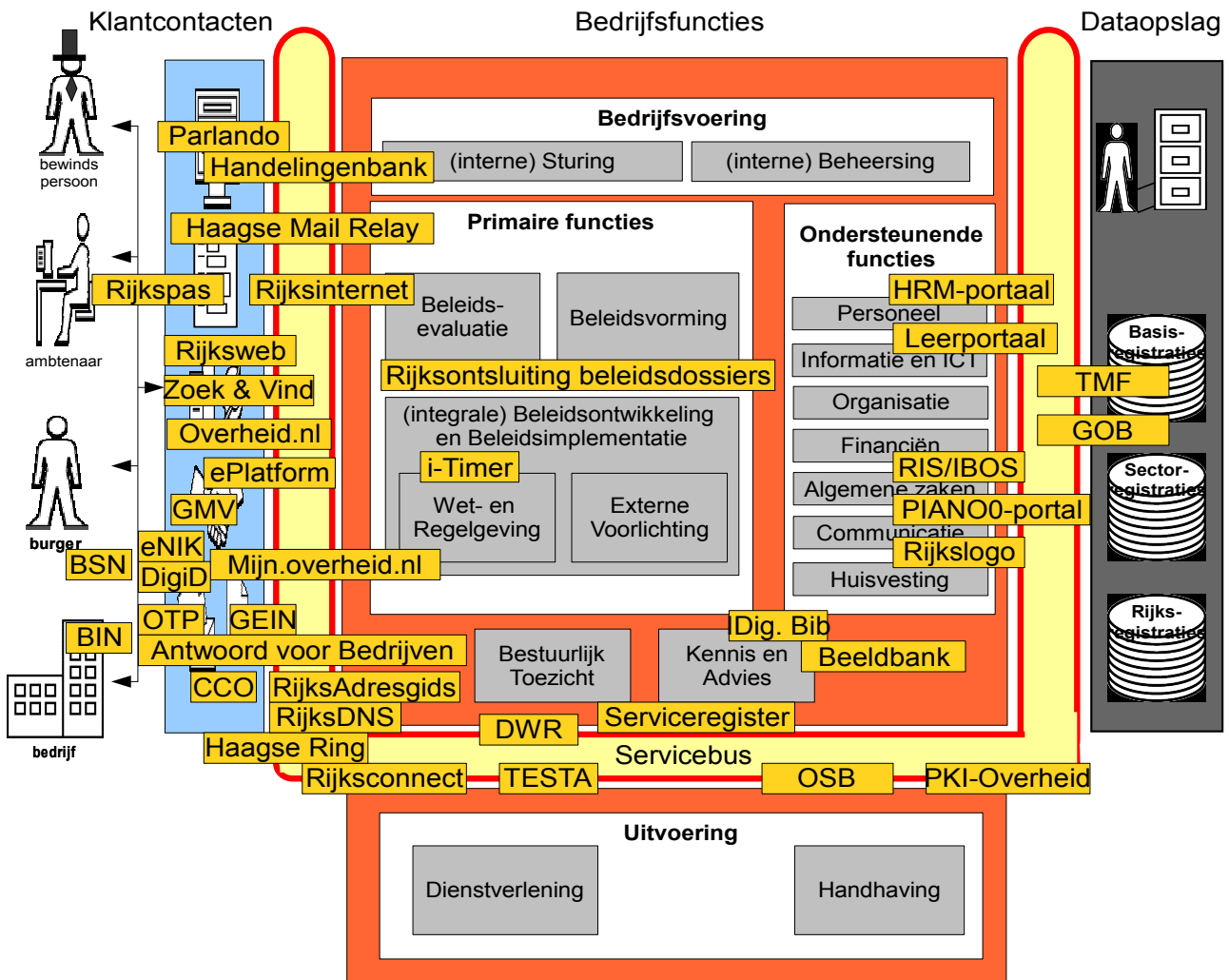
Generieke functies	voorbeelden	Bouwstenen
transactie	1 persoonlijke omgeving/interface	www.mijnoverheid.nl
	statusinformatie	
	betalen/betaalvarianten	www.mijnoverheid.nl
	formulieren download	eFormulierenvoorziening
	formulieren on-line	eFormulierenvoorziening
	formulieren up-load/berichtenver- keer	OTP, ODP
	procescoördinatie (events/keten)	serviceregister (ODP)
	voorinvullen/mergen	e-formulieren
	invoeren/muteren	ODP
	samenwerken	informatie delen
individueel werken	samenwerken aan documenten	
	discussie	
	tekstverwerken	
leren	rekenen	
	presenteren	
	e-mailen	
Bedrijfsfuncties	(zie bedrijfsfunctiemodel)	

Navolgende bouwsteenplaten moeten beschouwd worden als eerste aanzet. In het vervolg wordt met architecten hieraan verder gewerkt.

Afbeelding: De bestaande en in ontwikkeling zijnde bouwstenen als 'bouwwerk', onderscheiden naar mate van genericiteit.

Bouwstenenplaat Rijksdienst

Afbeelding: De bestaande en in ontwikkeling zijnde bouwstenen geplot op de basisarchitectuur. 'bouwwerk', zoveel mogelijk op de plaats waar ze een functie vervullen.

